

LUNDS
UNIVERSITET

Civilkurage mot våld i nära relationer?

En rättssociologisk studie om initiativet Huskurage

Av: Ellen Bengtsson och Sandra Henriksson

LUNDS UNIVERSITET
Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÅSK02)
Vårterminen 2022

Handledare: Anna Lundberg

Examinator: Jannice Käll

Abstract

This paper sought to examine the experiences of an intimate partner violence policy, created in order to spread both awareness and implications to act among residents of apartment communities. The initiative, called Huskurage, has been introduced in a Swedish crime prevention context. When implemented, the policy engages neighbors to look out for each other. Our study scrutinizes the experiences of people with knowledge and understanding of said policy, in relation to Marcus Felson and Lawrence Cohens routine activity approach as well as Håkan Hydén's theory of norms. Intimate partner violence is a prevalent problem, with no recognizable connection to socioeconomic status amongst those who are affected by it. By challenging social norms and urging people to engage in civil courage behavior the purpose of Huskurage is to save lives. Through a qualitative approach consisting of interviews with people with experience of the policy, we arrive at the conclusion that Huskurage provides a method with potential to lead to societal change. The interviewees described the ways in which Huskurage is being organized within the apartment communities, reflecting upon its preventive function as well as what it would take to thoroughly implement it with regard to affiliation among neighbors. To sum up, our study provides insight to civil courage as crime prevention through active bystander behavior, by looking at the experience and commitment of those affected at a more profound level.

Nyckelord: brottsprevention, civilkurage, granne, sociala normer, våld i nära relation

Antal ord: 14 994

Förord

Att avsluta vår tid på kandidatprogrammet i kriminologi med att skriva denna uppsats om ett både viktigt och aktuellt ämne betyder väldigt mycket för oss. Vi har upplevt både med- och motgångar under dessa veckor, men i slutändan är vi stolta över vad vi har åstadkommit. Vi vill först och främst rikta ett stort tack till de studiedeltagare som tog sig tid att vara med. Utan er hade den här studien inte varit möjlig att genomföra, alla era tankar har varit värdefulla och det har varit en ynnest att få ha tagit del av dem.

Vi vill också tacka våra familjer för all stöttning under inte bara uppsatsskrivandet, utan alla dessa tre år när vi kämpat oss förbi tentor och uppsatsarbeten. Tre år som tyvärr inte bara har kantats av ett rikt lundastudentliv, utan även en pandemi som har inneburit svårigheter på flera sätt för många av oss.

Avslutningsvis vill vi givetvis också tacka vår handledare Anna Lundberg för alla de värdefulla råd och tips vi fått under skrivandets gång!

Våld i nära relation är ett samhällsproblem, där varje insats och varje människa kan göra skillnad och rädda liv. Vi hoppas att vår uppsats, precis som initiativet Huskurage, öppnar ögonen för fler att ta ställning i vardagen.

Lund, juni 2022

Sandra Henriksson och Ellen Bengtsson

Lista över förkortningar

BrB	Brottsbalken
Brå	Brottsförebyggande rådet
EU	Europeiska unionen
FN	Förenta nationerna
IPV	Intimate partner violence
Kap.	Kapitel
NCK	Nationellt centrum för kvinnofrid
SFS	Svensk författningssamling
SoL	Socialtjänstlag
SOSFS	Socialstyrelsens föfattarsamling
VINR	Våld i nära relation

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	6
1.1 Introduktion.....	6
1.2 Våld i nära relation - ett samhällsproblem.....	6
1.2.1 Huskurage.....	7
1.2 Problemformulering.....	9
1.3 Rättssociologisk relevans.....	9
1.4 Syfte och frågeställningar.....	10
1.5 Avgränsningar.....	10
1.6 Disposition.....	11
2 Tidigare forskning.....	12
2.1 Civilkurage och åskådarintervention.....	12
2.2 Våldsprevention.....	13
2.3 Normer gällande ingripande.....	16
2.4 Slutsatser gällande tidigare forskning.....	18
3 Rättslig kontext.....	19
3.1 Svensk lagstiftning och praxis.....	19
3.1.1 Föreskrifter och samverkan.....	20
3.1.2 Nationella och internationella direktiv.....	21
3.2 Civilkuragelag.....	22
4 Teoretiskt ramverk.....	24
4.1 Normer.....	24
4.2 Rutinaktivitetsteorin.....	25
5 Material och metod.....	27
5.1 Systematisk litteraturöversikt.....	27
5.2 Tillvägagångssätt.....	28
5.3 Urval.....	29
5.4 Reliabilitet och validitet.....	30
5.5 Etiska överväganden.....	30
6 Resultat och analys.....	32
6.1 Implementering av åskådarintervention.....	32
6.1.1 Resultat.....	32
6.1.2 Analys.....	34
6.2 Den preventiva funktionen.....	37

6.2.1 Resultat.....	37
6.2.2 Analys.....	39
6.3 Normernas roll.....	41
6.3.1 Resultat.....	41
6.3.2 Analys.....	43
6.4 Avslutande reflektioner.....	45
7 Diskussion och slutsatser.....	46
8 Källförteckning.....	49
8.1 Böcker.....	49
8.2 Vetenskapliga artiklar.....	50
8.3 Myndighetsföreskrifter.....	53
8.4 Rapporter.....	54
8.5 Elektroniska källor.....	54
Bilaga 1: Informationsbrev.....	56
Bilaga 2: Samtyckesformulär.....	57

1 Inledning

1.1 Introduktion

“...sjutton kvinnor på sjutton veckor...”

(Intervjuperson 2)

Ovanstående citat från en av informanterna fångar vikten av det arbete som dagligen pågår mot det relationsburna våldet. Hen hänvisar till den senaste nyhetsrapporteringen, om hur många kvinnor som har fått sätta livet till under årets sjutton första veckor. En kvinna i veckan och om inget görs riskerar fler att dö. Vi har uppmärksammat initiativet Huskurage, som är en våldspreventiv policy för bostadsrättsföreningar, hyresföreningar och andra former av bostadsbolag. Huskurage uppmanar till civilkurage, genom att förse privatpersoner med verktyg för att agera om någon i deras lägenhetshus far illa. Frågan vi ställde oss var hur en metod som Huskurage får fäste i människors vardag och med hjälp av lokala initiativ kan leda till en normförändring på plats. En normförändring i en sådan utsträckning att färre kvinnor faller offer för våldet bakom stängda dörrar.

1.2 Våld i nära relation - ett samhällsproblem

Våld i nära relation, som kan förkortas VINR, förekommer världen över i alla samhällsklasser och innebär en problematik för den fysiska såväl som den psykiska hälsan hos den utsatta (Devries, Mak, García-Moreno, Petzold, Child, Falder, Lim, Bacchus, Engell, Rosenfeld, Pallitto, Vos, Abrahams & Watts, 2013 s. 1528). Enligt en statistisk kartläggning är det vanligast att kvinnor utsätts för våld av en närstående eller bekant (Brottsförebyggande rådet, 2022). VINR sker ofta i den privata sfären bakom stängda dörrar vilket gör det svårupptäckt (Kiss, Schraiber, Hossain, Watts & Zimmerman, 2015 ss. 881-882; Rung & Rung, 2019 s. 6). Det faktum att VINR är vanligt förekommande påverkar arbetet med metoder för att minska det, där multisektoriellt samarbete spelar en viktig roll (Devries et al., 2013 s. 1528; Cismaru, Jensen & Lavack, 2010 s. 70). Ett sådant ansvar innebär en samverkan mellan aktörer såsom polis, socialtjänst, hälso- och sjukvård samt kvinnojourer. Således kan det multisektoriella ansvaret yttra sig genom preventivt arbete där inte bara myndigheter är aktiva utan även allmänheten, i form av nya eller förstärkta sociala normer där människor utvecklar

sina färdigheter i det hjälpande beteendet (Banyard, Edwards & Rizzo, 2019 ss. 1826-1831; Kiss et al., 2015 s. 887; Sampson, Raudenbush & Earls, 1997 s. 918).

När prevention rörande VINR eller sexuellt våld studerats i forskning har det visat sig avgörande att omgivningen är observant, med en beredskap och vilja att ingripa (DeGue, Holt, Massetti, Matjasko, Tharp & Valle, 2012 ss. 3-4; Banyard, Plante & Moynihan, 2004 s. 68). Denna beredskap och vilja att ingripa har diskuterats med begreppen civilkurage och hjälpande beteende. Att agera utifrån civilkurage innebär att våga ingripa i stunden för att hjälpa någon annan och samtidigt utsätta sig själv för en risk (Greitemeyer, Osswald, Fischer & Frey, 2007 ss. 115-119). Civilkurage vid bevittnande av ett brott är inte en del av gällande svensk lagstiftning, där Sveriges ståndpunkt således skiljer sig från de nordiska grannländerna Norge, Finland och Danmark (Fronczak, 2019, s. 31). Handlingspliktsutredningen (SOU 2011:16) presenterade en utredning angående förslaget att införa en straffsanktionerad lag, om ett tvång att ingripa vid våldsbrott eller olyckshändelser. Utredningen framkom i att en sådan lag inte skulle bidra till en positiv utveckling gällande anmälningsbenägenheten, utan istället verka avskräckande, där vittnet kan välja att inte anmäla på grund av en rädsla för att själv bli misstänkt för brott (ibid). Med detta i åtanke kan det finnas andra metoder för att sprida civilkurage hos allmänheten, exempelvis genom organisatoriskt arbete med policys. Organisationen Vardagens civilkurage, anordnar exempelvis praktisk träning i civilkurage runt om i landet, med rollspel för ungdomar (Fronczak, 2019 ss. 76-77). Vi kommer nedan presentera initiativet Huskurage, som ger ytterligare exempel på hur arbete för ökat civilkurage kan se ut.

1.2.1 Huskurage

I Sverige finns idag organisationer som skapats utifrån målbilden att ett arbete för att öka civilkuraget hos allmänheten fungerar preventivt, det vill säga kan förhindra brott. Ett projekt som har startats med denna anda är Huskurage, initierat av en ideell förening med samma namn. Intentionen är att sprida kunskap om VINR och samtidigt ge en konkret handlingsplan om vad en kan göra som granne, om något verkar misstänkt i lägenhetshuset (Rung & Rung, 2019 s. 6). Metoden baseras på en kriminologisk teori som ger förståelse för innebörden av att vanliga människor, genom sin närvaro på en viss plats, utgör ett hinder för att ett brott ska begås (ibid, ss. 32-33). Policydokumenten

finns att tillgå och ladda ner gratis på flera olika språk via Huskurages hemsida (ibid, s. 64). Handlingsplanen utgörs av tre steg, utformade för att vara enkla att komma ihåg. Steg ett är att knacka på dörren till hushållet där ljuden kommer ifrån. Därefter är det upp till en själv om en vill stå kvar och förklara sin oro för sin granne, eller om en går därifrån för att det känns otryggt (ibid, ss. 8, 11, 34). Huskurage menar att endast en knackning kan räcka för att avbryta en våldshandling. Steg två är att hämta hjälp från andra, till exempel grannar då det ger en kollektiv styrka och trygghet att knacka på tillsammans. Steg tre är att ringa polisen om situationen verkar akut, är hotfull eller om ingen öppnar (ibid).

Huskurage finns idag i bostadsområden över hela landet, i 29 av Sveriges kommuner. Metoden utvärderades som pilotprojekt efter ekonomiskt stöd av Brottsförebyggande rådet, Brå, i Nacka lokalpolisområde där främst kommunala boenden antagit policyn (Jonsson, 2018 s. 4). I utvärderingen som baseras på en enkätundersökning framkom att boende inom föreningarna varken lagt märke till policyn, eller engagerat sig vidare i kommunikativa insatser i särskilt stor utsträckning (Jonsson, 2018 s. 5). Jonsson framhäver att effekten av policyn är nära sammanlänkad med nivån av social kontroll i huset i fråga. När det finns en sammanhållning är chansen också större för civilt ingripande i samband med brott (ibid). Jonsson konstaterade däremot att det saknades organisatoriska förutsättningar för att nå de resultat och den målbild som önskades, utifrån bristande samverkan och implementering (ibid, ss. 54-56). I skrivande stund har Brå släppt en ny utvärdering som baseras på uppgifter inhämtade i Gävle kommun. Med svaren från en ny enkätundersökning beträffande i vilken utsträckning policyn nått ut visar forskarna att det finns brister (Skoog Waller, Li Kusterer, Halin & Trygged, 2022 ss. 31-32). De svarande på en enkät upplevde inte att de hade fått ny kunskap om VINR från Huskurage, däremot visar resultaten att de numera, efter att Huskurage implementerats, är mer benägna att ingripa vid oro (ibid s. 33). Det framhålls dock i rapporten att svarsfrekvensen var låg, vilket gör att det inte går att dra några definitiva slutsatser rörande hur de boende uppfattar policyn (ibid, s. 44). Forskarna betonade att det fortsatta arbetet med implementeringen av Huskurage kräver samverkan, engagemang och kommunikation (ibid, s. 5).

1.2 Problemformulering

Utöver ett antagande om att civillkurage är någonting som uppvisas i stunden, när en händelse inträffar, är en viktig fråga om och hur människor kan påverkas till att agera förebyggande för att förhindra brott. När metoder för ett sådant påverkansarbete utvecklas, vid sidan om eller i samspel med ett redan etablerat våldspreventivt myndighetsarbete, krävs en djupdykning i hur personerna som innefattas av metoden upplever situationen. Då utifrån ett perspektiv av effekten på plats i det lokala sammanhanget, såsom i lägenhetshuset. Idag förankras det våldspreventiva arbetet i Sverige inom statliga myndigheter och organisationers beslut, i kommunernas handlingsplaner som gjorts utifrån lagstiftning, samt föreskrifter från socialstyrelsen. Efter ett regeringbeslut år 2017 började en ny strategi gälla för att under en tioårsperiod fokusera på utveckla olika sätt att förebygga och motarbeta mäns våld mot kvinnor (Skr. 2016/17:10, ss. 110, 118). Arbetet beskrivs i en skrivelse från regeringen till riksdagen, där samverkan uppmärksammas med avsikten att poängtera dess viktiga roll i arbetet med VINR. Samverkan ska således vara fungerande mellan myndigheter och organisationer och därmed vara av gränsöverskridande karaktär, menar regeringen (ibid, s. 118). Viktiga aktörer i arbetet mot VINR är kommun och socialtjänst, polismyndigheten, kvinnojourer samt landstinget och sjukvården. Regeringen menar vidare att det finns ett driv och en vilja att undersöka och utveckla nya samverkansformer som en del av det brottsförebyggande arbetet (ibid, s. 131).

Normförändring med hjälp av policys beskrivs i forskningen som potentiellt effektivt, för att påvisa att våldsamt beteende inte är accepterat i det kollektiva sammanhanget (DeGue et al., 2012 ss. 3-4; Banyard, Plante & Moynihan, 2004 s. 68). De utvärderingar som genomförts av Huskurage som pilotprojekt visar också på att en undersökning rörande implementeringen är tidsenlig. Sett till hur personer med kunskap, såsom boenden eller yrkesutövare med relation till policyn, beskriver sin upplevelse av implementeringen tillhör detta ett rättssociologiskt relevant forskningsfält.

1.3 Rättssociologisk relevans

Baier, Svensson och Nafstad (2018, ss. 13-14) framhåller fyra byggstenar som används inom rättssociologin för att förstå relationerna mellan rättslig praxis, social praxis, kodifierad statsrätt och sociala normer. Denna studie berör normbildning, det vill säga

relationen som uppstår mellan social praxis och sociala normer (ibid, ss. 16-17). I studien appliceras Hydéns normbegrepp samt Felsons och Cohens rutinaktivitetsteori från 1979, baserat på omständigheterna genom vilka ett brott kan begås av en motiverad gärningsperson. Huskurage arbete syftar till att förändra normer och påverka den levande rätten, på så sätt att civilkuraget ökar i praktiken och att fler vågar ingripa vid misstanke om att någon, i Huskurage-sammanhanget en granne, far illa. Eftersom vårt intresse ligger i privatpersoners erfarenheter av implementeringen intar studien ett bottom-up perspektiv. Bottom-up perspektiv är vanligt förekommande inom det rättssociologiska forskningsfältet, där framförallt kvalitativa studier görs för att få en förståelse för ett ämne utifrån ett mikroperspektiv (Banakar, 2020 ss. 33-34).

1.4 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att nå en djupare förståelse för om initiativ som ska främja ett ökat civilkurage för att förhindra våld i nära relation verkar normbildande, och i så fall på vilket sätt. Likaså tillhör det syftet med denna uppsats är att söka svar på om ifall brottspreventivt arbete som involverar allmänheten, i det här fallet grannar, upplevs som effektiv av personer med insyn i bostadsrättsföreningar och hyresrättsföreningar. För att uppnå syftet genomförs en fallstudie av Huskurages policy, kombinerat med en genomgång av tidigare studier gällande liknande initiativ. Följande frågeställningar har varit vägledande för undersökningen:

1. Hur organiseras arbetet mot våld i nära relation i hyresföreningar och bostadsrättsföreningar som har anslutit sig till Huskurage?
2. Hur beskriver personer med insyn i hyresföreningar och bostadsrättsföreningar, där Huskurages policy för civilkurage införts, sin erfarenhet av den?
3. Hur kan beskrivningarna förstås i relation till rutinaktivitetsteorin och normbildningsteorin?

1.5 Avgränsningar

Studiens innehåll avgränsas till att behandla den våldspreventiva metoden och policyn Huskurage. Den normbildande funktionen undersöks med hjälp av informanter, med kravet att de skulle ha en relevant kunskap sedan innan av policyarbetet. Anledningen till att just metoden Huskurage valdes ut för en djupgående undersökning var att dess

spridning i det våldspreventiva forumet gör den aktuell på flera plan. Vi menar att det möjliggör en ansvarsfördelning av våldsprevention, där människor bär med sig en ökad medvetenhet i sin vardag. Den svenska kontexten är vad som innefattas av studiens ramar, då metoden är unik för svenska bostadsområden även om liknande metodanvändning preciseras i aktuell forskning. I samband med genomförandet av litteraturoversikten förekom två engelskspråkiga begrepp i stor utsträckning, *intimate partner violence*, *IPV*, och *bystander intervention*. På grund av den breda förekomsten aktualiseras de genomgående i uppsatsen utifrån de svenska motsvarigheterna *våld i nära relation* och *åskådarintervention*. Vad gäller den rättsliga kontexten benämns endast viss lagstiftning på området. Detta på grund av en avvägning av vad som är av relevans utifrån studiens fokusområde.

1.6 Disposition

Uppsatsen inleds med en introduktion till ämnet, följt av ett bakgrundsavsnitt som behandlar våld i nära relation och policyn Huskurage, samt syfte och frågeställningar. I det som följer presenteras tidigare forskning på området, där civilkurage, våldsprevention och normer gällande ingripande ligger i fokus. Därpå presenterar vi den rättsliga kontexten, följt av det teoretiska ramverket samt material- och metodbeskrivning. Sedan presenteras resultat och analys för varje tema växelvis. Uppsatsen avslutas med en diskussion samt redovisning av studiens slutsatser.

2 Tidigare forskning

En systematisk litteraturoversikt genomfördes med syftet att konkretisera det rådande forskningsläget gällande civilkurage som brottspreventivt medel. Tillvägagångssättet beskrivs närmare under avsnitt fem. Litteratursökningen baserades på sökningar angående civilkurage och hjälpande beteende, VINR, brottsprevention och slutligen normer rörande ingripande. Allteftersom sökningar genomfördes blev det tydligt att forskningsläget i flera avseenden är omfattande, när det kommer till alternativa metoder för att motverka VINR. De olika teman som uppmärksammas i det som följer är till stor del överlappande och behandlar ett brett forskningsområde, där ett övergripande mål är att minska förekomsten av våld bakom stängda dörrar. En återkommande term i sammanhanget är *intimate partner violence*, våld i nära relation, som i forskningen förkortas *IPV*. Detta begrepp förekommer i större utsträckning än *domestic violence*, som annars är en relevant term med tanke på dess svenska översättning "våld i hemmet".

2.1 Civilkurage och åskådarintervention

Den akt där en människa utsätter sig själv för en risk genom att på något sätt hjälpa någon som befinner sig i nöd beskrivs som civilkurage (Greitemeyer et al., 2007 s. 115). Trots det innebär akten inte nödvändigtvis en fara, situationen är avgörande i det avseendet. Risktagandet kan vara att utsättas för psykisk påfrestning, istället för en upplevelse av att utsättas för en fysisk risk (Greitemeyer, Fischer, Kastenmüller & Frey, 2006 s. 96; Banyard, Plante & Moynihan, 2004 s. 68). Vidare poängteras att denna känsla av att utsätta sig själv för olika typer av negativa konsekvenser är avgörande för om en agerar med civilkurage (Greitemeyer et al., 2006 s. 96). Forskningen som bedrivs med fokus på civilkurage i relation till det mer allmänt förekommande fenomenet hjälpande beteende, visar på att dessa ageranden bottenar i olika sociala överväganden. Hjälpande beteende uppvisas i vardagliga situationer och med förväntade positiva sociala konsekvenser, medans civilkurage som nämnt står närmare ett agerande som kan ge negativa sociala konsekvenser och som inte utövas regelbundet (ibid, ss. 95-97). Relaterat till civilkurage och hjälpande beteende uppkommer även begreppet *bystander*, eller *åskådare* som är den svenska översättningen. Åskådare definieras i sammanhanget som personer som inte är direkt inblandade i form av att vara offer eller förövare, men

som bevittnar eller misstänker ett våldsbrott och står inför ett val om att hjälpa till eller inte (Banyard & Moynihan, 2011 ss. 287-288). Att göra valet att vara en hjälpsam åskådare vid fall av VINR kan exempelvis innebära att hjälpa någon undan en potentiellt farlig situation eller att arbeta mot att förändra sociala normer gällande destruktivitet och våld i förhållanden (ibid). Likaså kan åskådaren liknas vid en väktare, som kan uppmärksamma våldet och ringa polisen (Frye, Paul, Todd, Lewis, Cupid, Coleman, Salmon & O'Campo, 2012 ss. 837-838).

Åskådarintervention kan beskrivas som en typ av civilkurage, där människor kan uppmanas och uppmuntras till att ingripa vid misstanke om att någon utsätts för våld (Muralidharan & Kim, 2019 s. 707). Interventionen karaktäriseras av fem steg som den hjälpande personen går igenom inför ett ingripande, framtagna av Latané och Darley (1970). Först och främst måste situationen uppmärksammas, sedan tolkas som ett nödläge eller problem. Vid det tredje steget handlar det om huruvida personen känner ett ansvar att ingripa, vilket är beroende av faktorer såsom hur offret och situationen uppfattas. Sedan sker valet av intervention, direkt genom att själv ingripa eller indirekt genom att exempelvis ringa polisen. Allra sist utförs det valda ingripandet (Kim & Muralidharan, 2020 ss. 455-456; Cismaru et al., 2010 s. 70). Åskådarintervention är komplext och relaterat till vilka faktorer som påverkar valet att ingripa visar studier att sannolikheten minskar om åskådaren känner förövaren (Nicksa, 2014 ss. 226-231). Vidare visar kvinnor en större benägenhet att ingripa indirekt, potentiellt på grund av en känsla av solidaritet med offret (ibid). Forskning om den typen av åtgärd vid sexuellt våld påvisar att det är viktigt att i första hand sprida kunskap om *när* det är dags att ingripa, för att sedan tala om *hur* en ska gå tillväga (McMahon & Banyard, 2012 ss. 4-5). Likaså är det av stor vikt att veta *varför* det är viktigt att ingripa och varför just de borde göra det vid en misstänkt brottslig händelse, med anledning av att det ökar sannolikheten för aktion (Banyard et al., 2004 s. 69). Att ingripa som åskådare behöver inte innebära att utsätta sig själv för skada. Att ringa polisen eller informera andra kan ha en tillräcklig hjälpande effekt, vilket är viktigt att förmedla till allmänheten i försök att öka sannolikheten för civilkurage (Osswald, Frey & Streicher, 2012 s. 402).

2.2 Våldsprevention

Flertalet forskare har under åren undersökt olika tillvägagångssätt och dess påverkan

med syfte att finna effektiva metoder för att motverka VINR. Eftersom civilkurage kan innebära en hjälp för någon i en utsatt situation relateras forskningen också till denna centrala aspekt. I en kontext av att öka civilkurage, för att uppnå social kontroll och förespråka agerande, visar studier att det finns en stor potential i en sådan typ av arbete (Greitemeyer et al., 2007 s. 118; Banyard et al., 2004 ss. 66-70). Det förebyggande arbetet mot VINR måste ske på både makronivå, det vill säga samhället i stort, men också på mikronivå, där fokuset individanpassas (Banyard et al., 2004 ss. 63-64, 69; Kiss, Schraiber, Hossain, Watts & Zimmerman, 2015 s. 887). Det krävs att hela samhällen förses med resurser och kunskap för att möta problematiken och motverka den, varpå alla vanliga medborgare framhävs som innehavare av en viktig roll (Coker, Cook-Craig, Williams, Clear, Garcia, Hegge & Fisher, 2011 s. 779; Banyard et al., 2004 ss. 65-66). På individnivå kan resultaten av åtgärder såsom utbildande preventionsprogram skilja sig åt beroende hur olika personer väljer att tolka budskapen (Banyard et al., 2004 s. 65). Det finns en risk att kvinnor tycker att de blir tilldelade en offerstämpel och att ansvaret läggs på dem när de uppmanas att gå kurser för att kunna försvara sig. Samtidigt kan män tolka det som att män i allmänhet blir beskyllda för att vara potentiella förövare, en roll som de inte vill kännas vid (ibid). Mäns intention gällande ingripande baseras på den uppfattning de har angående hur de tror att deras vänner eller likasinnade skulle agera, men om de faktiskt agerar förankras det mest troligt i en motreaktion mot sexism (Austin, Dardis, Gidycz, Wilson & Berkowitz, 2016 ss. 105-106).

För att öka människors kunskap om VINR och vad ett ingripande kan ha för betydelse har studier visat att informationskampanjer i form av narrativ haft en slående effekt (Muralidharan & Kim, 2019 s. 708; Kim & Muralidharan, 2020 ss. 454, 461; Kiss, Schraiber, Hossain, Watts & Zimmerman, 2015 s. 887; Cismaru et al., 2010 s. 70; Potter, Moynihan & Stapleton, 2011 ss. 976-977). Det krävs en medvetenhet om problemet, något som kan fås genom så kallad utbildande exponering (Kim & Muralidharan, 2020 s. 456). Studier genomförda i campusmiljö för att öka kunskapen om att ingripa visar att posters med uppmaningar uppmärksammas i stor utsträckning av elever som bor på campus (Potter, Moynihan, Stapleton & Banyard, 2009 ss. 117-118; Potter et al., 2011 ss. 979-980). Även kampanjer i form av rörligt material kan användas för att sprida kunskap i ett visst sammanhang. En fängslande berättelse som utspelar sig i en trovärdig miljö, karaktäriserad av skådespelare kan göra det lättare som mottagare att

ta till sig det som visas (Muralidharan & Kim, 2019 s. 708; Kim & Muralidharan, 2020 s. 456; Potter et al., 2011 s. 982). Det är nödvändigt att berättelsen ska väcka känslor som tittaren, läsaren eller lyssnaren relaterar till i kampanjerna, då det i sin tur förhoppningsväcker ett engagemang och en vilja att vara med i arbetet mot VINR (Muralidharan & Kim, 2019 s. 708; Potter et al., 2011 s. 984). Å ena sidan har empati visat sig vara en känsla som har en särskilt stor betydelse gällande ingripande (Kim & Muralidharan, 2020 s. 456). Å andra sidan tycks empati vara närmast förankrat med hjälpsamt beteende, där civillikage istället kan uppvisas utan en grund i empati (Greitemeyer et al., 2006 ss. 96-97).

Människor lär sig att agera snabbare och lättare genom att se någon annan göra det först, eller av att övertygas om att andra skulle ingripa i samma situation (Kim & Muralidharan, 2020 ss. 456-457; Banyard et al., 2004 s. 67; Lemay, O'Brien, Kearney, Sauber & Venaglia, 2019 ss. 405-406; Brown, Banyard & Moynihan, 2014 s. 357). Informationskampanjer är ett sätt, men särskilda utbildningar med tillhörande konkreta träningsprogram har ävenledes visat ha ett gott resultat (Banyard, Moynihan & Plante, 2007 s. 478; Banyard et al., 2004 s. 68; Banyard, Edwards & Rizzo, 2019 s. 1818; Osswald et al., 2012 ss. 401-402). Utbildningar som sträcker sig över fler tillfällen har haft en stor effekt, likaså har forskning visat att en kunskapsutbildning under endast ett tillfälle på 90-minuter har lett till synbara förändringar i deltagarnas attityder och beteende (Banyard, Moynihan & Plante, 2007 s. 478). Träningsprogrammet *The Green Dot* har testats i campusmiljö i Storbritannien, där implementeringen antogs i två steg. Först med ett 50 minuter långt motiverande tal där åskådarintervention introduceras, tillsammans med information om partnervåld för att öka medvetenheten bland studenter såväl som personal (Coker et al., 2011 ss. 781-782). Steg två innebar ett interventionsprogram, där studenterna försågs med färdigheter i att ingripa som aktiva åskådare vid fall av sexuellt våld. Mer specifikt genom att träffas i gruppssessioner där de tränades i att känna igen och uppvisa våldspreventivt beteende som åskådare (ibid). Studien, som avsåg undersöka implementeringen av nya sociala normer gällande aktiv åskådarintervention, visade på att träningsmetoden var framgångsrik (ibid, ss. 787-792). Att inom samhället arbeta för dessa kampanjer, träningsmöjligheter och policys där gemene man kan mötas och öka sin medvetenhet är viktigt för att nå en social förändring (Banyard & Moynihan, 2011 s. 298; Cismaru et al., 2010 s. 70; Banyard

et al., 2004 s. 68; Kiss et al., 2015 s. 887; Brandstätter & Jonas, 2012 ss. 279-280).

2.3 Normer gällande ingripande

Det finns ett flertal faktorer som påverkar det möjliga agerandet eller ingripandet vid en misstänkt brottslig handling. Orsakerna till att åskådare inte agerar utifrån civilkurage eller hjälpsamt beteende kan dels bero på rädsla att ingripa, en upplevd skam med att göra det, eller bild av att det finns andra som borde hjälpa istället (Banyard et al., 2004 s. 67; Bennet, Banyard & Garnhart, 2014 s. 479; Nilsson, 1997, s. 95). För att komma åt kärnan av problematiken intas ett makroperspektiv frekvent inom forskning, där samhällets viktiga roll lyfts i samband med en nödvändig normförändring (Banyard et al., 2004 s. 69-70; (Banyard & Moynihan, 2011 s. 298). Samhällets avgörande roll har blivit förbisedd i stor utsträckning när det gäller att på olika sätt hjälpa kvinnor som befinner sig i våldsamma förhållanden (McDonnell, Burke, Gielen, O'Campo & Weidl, 2011 s. 240). För att policys för våldsprevention ska få genomslag krävs en fungerande relation till de underliggande sociala normerna i samhället (Salazar, Baker, Price & Carlin, 2003 s. 260; Rimal & Lapinski, 2015 s. 394). Innebörden av de sociala normerna relaterade till VINR baseras på vilken preventiv effekt allmänhetens bild av problemet har, där forskning med fokus på de upplevda deskriptiva och injunktiva normerna angående ingripande visar att utsatta kvinnor med lägre social ställning vill se ett större stöd från sina grannar (McDonnell et al., 2011 ss. 248-251). Resultaten visade även att det finns ett behov av att förankra ingripande och engagemang från grannar i de rådande sociala normerna, på ett sätt som är i samklang med vad kvinnor skulle önska se i form av medvetenhet och hjälp (ibid). Vidare poängteras att förstärka normer kopplat till ett fördömande av VINR också innebär en social markering mot potentiella förövare (ibid, s. 251; Banyard et al., 2004 s. 68). Denna markering kan leda till en ökad förståelse för hur beteendet är felaktigt och även vara ett första steg i att motivera en beteendeförändring (Neighbors, Walker, Mbilinyi, O'Rourke, Zegree, Roffman & Edleson, 2010 ss. 6-9).

Forskning visar att de individuella värderingarna inte behöver vara överensstämmande med de kollektiva normerna, ofta följs normerna ändå på grund av en rädsla att till exempel bli utesluten (Rimal & Lapinski, 2015 ss. 395-396; McDonald & Crandall, 2015 s. 148). Det innebär att kollektiva normer ofta är starkare än en individuell självförmåga

(Rimal & Lapinski, 2015 ss. 399-400). Begreppet kollektiv självförmåga förekommer frekvent i tidigare forskning om sociala normer och hur det påverkar människors beteende (Banyard et al., 2019 s. 1818). Begreppet syftar till att bland annat förklara hur samhällsproblem kan lösas genom att medborgare kollektivt arbetar aktivt mot problemet (Sampson et al., 1997 s. 919). Forskare menar att om det finns en stark kollektiv självförmåga bland grannar i ett område kan det minska risken för våldsbrott, eftersom gemensamma värderingar och mål skapar en form av informell social kontroll (ibid, ss. 918-919). Den sociala kontrollen, som kan yttra sig genom negativa sanktioner mot avvikande beteende, kan dock ses som svårare att utöva än hjälpande beteende (Chekroun & Brauer, 2002 ss. 864-865). Samtidigt kan det preventiva arbetet gällande VINR med fördel riktas mot social kontroll, för att förstärka intentionen att hjälpa till som privatperson (Nardi-Rodríguez & Paredes-López, 2021 s. 13).

Begreppet "den levande rätten" är viktigt i sammanhanget då det beskriver och står till grund för människors vardagliga liv utifrån informella regler så som sociala normer eller sedvana (Baier, Svensson & Nafstad, 2018 s. 87). De sociala normerna rörande motivationen att agera hjälpande eller utifrån civilkurage, kan se olika ut baserat på kulturella aspekter (ibid). Den levande rätten kan yttra sig genom konfliktlösning inom familjen, att inte blanda in utomstående eller myndigheter (ibid). Studier visar här att en misstro till polis och socialtjänst kan leda till en ovilja att anmäla våld, dels på grund av skam och dels på grund av en vilja att skydda sitt privatliv (Lewis, West, Bautista, Greenberg & Done-Perez, 2005 s. 77). Den levande rätten genom kulturella aspekter har således en stor påverkan, där språkskillnader såväl som uppfattningar om konfliktlösning relaterat till den egna socioekonomiska statusen framhävs som potentiella hinder i att kontakta statliga myndigheter för hjälp (ibid, ss. 78-79). Med anledning av detta kan det anses vara viktigt att förankra preventionsarbete utifrån de normer som är rådande i det aktuella bostadsområdet. Det kan rent kulturellt upplevas som fel att anmäla en granne eller vän vid misstanke om våld, med tanke på vilka sociala sanktioner man själv riskerar att utsättas för när VINR ses som en privat angelägenhet som utomstående inte ska lägga sig i (ibid, ss. 81-82).

2.4 Slutsatser gällande tidigare forskning

Vår kartläggning av den tidigare forskningen visar att problemområdena civilkurage, hjälpande beteende och våldsprevention har studerats i ett stort antal projekt under flera års tid. Dessa studier konkretiserar att just utbildningar, civilkurage-träning och informationsmöten kan leda till en förändring av de sociala normerna som hindrar, i vårt fall grannar, att hjälpa någon. De fem steg som en åskådare går igenom inför att hen antingen väljer att ingripa eller inte, framtagna av Latané och Darley (1970), var ett genomgående tema i den tidigare forskningen. Majoriteten av tidigare studier har utgått från kvantitativa metodval, med generaliserbara resultat. Relaterat till resultatet från dessa studier bidrar denna undersökning till kunskapsläget, genom en analys av hur den eventuella normförändringen upplevs. Forskningen har även till största del har genomförts i andra länder i världen, där ett svenskt perspektiv kan ses som kompletterande. Vidare har majoriteten av studierna genomförts i särskilda miljöer, såsom på campus. Det behövs forskning angående civilas upplevelser av ett införande av en våldspreventiv metod i ett grannskap och i en svensk kontext.

3 Rättslig kontext

Följande kapitel behandlar det rådande rättsläget gällande VINR, brottsrubriceringar, samverkan och direktiv. En rättslig kontext är viktig att presentera i denna studie då relationen mellan sociala normer och lagstiftning är föremål för vår analys. Civilkurage och hjälpande beteende sätts in i en kontext av vad som är reglerat enligt lagstiftning att förhålla sig till, även vilken roll samverkan mellan myndigheter har i frågan om prevention och stöd till utsatta. Den svenska lagstiftningen presenteras, med särskilt fokus på brott och utsatthet samt hjälpinsatser från kommun och socialtjänst. Vidare diskuteras ett tidigare förslag om en lagstiftning rörande civilkurage, där situationen i Sverige har jämförts med andra nordiska länder i frågan om att göra det straffbart att inte hjälpa en nödställd person. Konkretiseringen av förslagets innehåll samt för- och nackdelar tydliggör civilkurage i ett rättsligt sammanhang.

3.1 Svensk lagstiftning och praxis

I Sverige är det inte straffbart att som utomstående välja att inte ingripa i en pågående brottslig situation. Däremot framgår det av 23 kap. 6 § första stycket i Brottsbalken i särskilda fall en skyldighet att anmäla om en blir varse ett pågående grovt brott. Det är straffbart att inte försöka förhindra det som sker, och en dom för *underlåtande* kan som högst ge fängelse i två år (SFS 1962:700). Av 23 kap. 6 § fjärde stycket BrB begärs dock inget ingripande eller anmälan av brottet om det innebär en risk för anmälaren eller dennes närstående, alternativt att en riskerar att bli medmisstänkt (SFS 1962:700).

Då brott i nära relation kan se olika ut och ske på flera olika sätt gör det att olika brottsrubriceringar kan vara aktuella att tillämpa vid ett rättsfall. Nedan följer ett urval av vanligt förekommande brottsrubriceringar i samband med våld som pågått i en nära relation.

Om en person orsakar en annan människa skada, smärta, sjukdom eller annat tillstånd kan enligt 3 kap. 5 § dömas för *misshandel* i som längst två år (SFS 1962:700). Är brottet ringa blir påföljden böter eller fängelse i högst sex månader. Enligt 4 kap. 5 § kan en dömas för *olaga hot* om en genom brottsliga handlingar hotar en annan person med avsikten att skrämja denne (SFS 1962:700). Hoten och rädslan kan handla om personen själv, dennes frihet och frid, en egendom eller någon annan person. Påföljden

kan bli böter eller fängelse i högst ett år. Om brottet anses vara grovt kan fängelse utdömas i lägst nio månader och som högst fyra år. Vidare kan ett hänsynslöst beteende, upprepade oönskade kontakter eller fysisk antastning leda till en dom för *ofredande* enligt 4 kap. 7 § BrB (SFS 1962:700). Domstolen kan utdöma böter eller fängelse i ett år. Sexualbrott är ett samlingsbegrepp för flera olika typer av oönskat sexuellt handlade riktat mot en person. Därtill räknas bland annat brott så som sexuellt tvång, sexuellt ofredande, våldtäkt och grov våldtäkt.

Vad gäller det stöd som brottsutsatta individer kan förvänta sig så finns det flera bestämmelser att förhålla sig till. Enligt 1 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL) ska socialtjänsten bland annat främja människornas sociala trygghet, det arbetet ska också präglas av en respekt för människors integritet (SFS 2001:453). Det framgår av 2 kap. 1 § SoL att kommun och socialtjänst har det främsta ansvaret vad gäller att bistå med hjälp, till de individer som är bosatta inom kommunen ifråga. Likaså uttryckts det som särskilt viktigt att beakta de särskilda behov som kvinnor som antingen har varit eller är utsatta för våld när det gäller hjälpinsatser, utifrån 5 kap. 11 § SoL (*ibid*).

3.1.1 Föreskrifter och samverkan

Samverkan mellan olika myndigheter och organisationer ska säkerställa att det stöd som ges när någon har blivit utsatt för VINR får effekt. Exempel på aktörer som samarbetar är polismyndigheten, vårdcentraler, jourboenden och vuxenpsykiatri, samt ideella organisationer som kvinno- och brottsofferjourer (Wassén Eriksson, 2020 s. 102). Av 3 kap. 5 § SoL beskrivs att samverkan sker i de fall där det finns behov, utifrån de individuellt utformade insatser som socialtjänsten tar fram (SFS 2001:453). Enligt 3 kap. 9 § i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd är syftet med samverkan mellan olika aktörer också att samordna insatserna så att de inte motarbetar varandra (SOSFS 2014:4 s. 5). Detta är särskilt viktigt då gemensamt planerade insatser kan skapa en trygghet för berörda personer, i till exempel en familj, vilket beskrivs i 3 kap. 10 § SOSFS då det kan ha betydelse för utfallet (*ibid*, s. 6). Enligt 3 kap 9-10 § SOSFS är myndigheterna dock förpliktiga att inte dela personliga uppgifter sinsemellan om inte särskilda skäl föreligger eller om samtycke ges (*ibid*, s. 5). Det regleras av offentlighets- och sekretesslagen (SFS 2009:400), samt går i hand med den tystnadsplikt som råder för varje enskild myndighet enligt 15 kap. 1 § SoL (SFS 2001:453).

3.1.2 Nationella och internationella direktiv

Utöver den svenska lagstiftningen att förhålla sig till nationellt har Sverige också tillträtt internationella överenskommelser som ska följas. Därbland finns Förenta nationernas, FN:s, allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. De 30 artiklarna behandlar flera viktiga punkter, exempelvis en människas rätt till liv och frihet men också de rättigheter som gäller i rättsliga sammanhang såsom att alla människor ska vara lika inför lagen (FN, 1948 ss. 3-5). Den svenska regeringen har även tidigare presenterat en kartläggning beträffande åtgärder vid patriarkalt våld som ett hot mot mänsklig säkerhet. Där preciseras bland annat Sveriges bidrag till FN:s internationella arbete mot våld, genom ett betonande av jämställdhetsinsatser och en betydande roll i frågor angående mänskliga rättigheterna (Johnsson-Latham, 2006 ss. 8-9). De direktiv som den Europeiska unionen, EU, antar innebär en målsättning som Sverige som medlemsland kan behöva anpassa sin lagstiftning efter. När EU införde ett brottsofferdirektiv, skedde därför en lagändring i Sveriges rättegångsbalk år 2015, genom en proposition med nya lydelse och paragrafer för att stärka brottsoffrets rättigheter och likaså stödet för dem (Prop. 2014/15:77 ss. 1, 4-6). Sverige har sedan tidigare väl omfattande upprättade paragrafer rörande brottsoffrets skydd och stöd men tillsammans med EU:s direktiv markerades vikten av det än mera (Regeringen, 2015).

Likaså följer Sverige också Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av VINR även kallad Istanbulkonventionen. Det innebär ett gränsöverskridande samarbete, där länderna främjar olika åtgärder för att motverka våld och diskriminering mot kvinnor (Europarådet, 2011:210 ss. 2-3). Artikel 13 handlar om ökad medvetenhet och punkt ett av två lyder:

Parterna ska regelbundet och på alla nivåer främja eller genomföra kampanjer och program för ökad medvetenhet, inbegripet i samarbete med nationella människorättsinstitutioner och jämställdhetsorgan, det civila samhället och frivilligorganisationer, särskilt kvinnoorganisationer, när så är lämpligt, för att öka allmänhetens medvetenhet om och förståelse för hur alla former av våld som faller inom ramen för denna konvention tar sig uttryck, dess konsekvenser för barn och behovet av att förebygga detta våld. (Europarådet, 2011:210 s. 9)

Det arbetet yttrar sig i Sverige bland annat genom just ett stort nationellt engagemang för alla de typer av metoder som kan vara behjälpliga i kampen mot kvinnovåldet, offentligt såväl som ideellt. Specifikt via åtgärder kopplade till ökad samordning mellan

myndigheter, där en kunskapskedja om våldet ska vara väl förankrad i respektive organisation och inte endast vara en del av personliga engagemang (Regeringen, 2021 ss. 18-19). Likaså ska kommande åtgärder baseras på ett nationellt våldsförebyggande program som väntas presenteras under år 2022, vilket bland annat innefattar ett fokus på tidiga insatser för att dels förhindra att våldet tar vid och dels förekomsten av återfall (ibid, s. 31). Den landsomfattande samverkan som uttrycks vara av stor vikt för det fortsatta arbetet var också någonting som togs upp år 2019, då den tillsatta expertgruppen för konventionen, Grevio, kom med rapporten över hur det svenska arbetet utvecklats (NCK, 2022).

3.2 Civilkuragelag

I Sverige idag finns det ingen specifik lagstiftning som gör det straffbart att inte ingripa eller anmäla om en misstänker ett brott, genom en så kallad civilkuragelag. Däremot har politiker under åren uttryckt en vilja om att en sådan lagstiftning skulle införas, genom inlämnande av motioner. År 2011 tillsattes därför Handlingspliktsutredningen på uppdrag av regeringen för att undersöka detta, vilken utmynnade i att en sådan lagstiftning inte skulle fungera eller ha någon effekt i praktiken (SOU 2011:16, s. 11). Ett skäl för ett införande av en ny lagstiftning är att underlåtenhet av att agera genom civilkurage är sanktionsberättigat i andra nordiska länder och att det hade förenat länderna mer om Sverige valt att följa samma utveckling (ibid, ss. 105-106). Likaså kan en uppfattning vara att en sådan lagstiftning hade varit moralstärkande hos befolkningen och därmed ökat chanserna för ingripande (ibid, s. 104). Däremot har de övriga ländernas civillagstiftning tillämpats ytterst få gånger, exempelvis har den i Norge inte applicerats sedan år 1962. Därmed har civilkuragelagen inte fyllt sin tänkta funktion (ibid, ss. 71, 105-106). Det finns stora tolkningssvårigheter kopplat till en civilkuragelag, kritiker menar att det är svårt att konkretisera en gränsdragning för vad som kan ses som straffbart, då olika individer har olika möjligheter att ingripa (ibid, ss. 108-109).

Ett av de främsta argumenten mot att införa ett lagstadgat krav om att enskilda individer ska ingripa är det faktum att lagen kan få motsatt effekt och därmed innebära att vittnen inte vågar träda fram. Att istället avlägsna sig från platsen för att undvika att själv bli föremål för utredning, en utredning beträffande om hen verkligen gjorde vad

som borde ha gjorts utifrån den egna förmågan (ibid). Avslutningsvis skulle en civilkuragelag inte ha rätt påverkan på människors beteende, där argumentet för den moraltbildande funktionen inte stämmer överens med en kriminalisering av underlåtenhet att bistå nödställda personer, menar utredaren (SOU 2011:16, s. 110).

4 Teoretiskt ramverk

Uppsatsens teoretiska ramverk består av två teorier som tillämpas för att diskutera och tolka studiens resultat genom ett induktivt angreppssätt. Det innebär att valet av teorier inte var förutbestämt (Bryman 2018, s. 49), teoriernas relevans tydliggjordes istället under uppsatsens gång. Först presenteras teorin om normer som utvecklats av Håkan Hydén och sedan Marcus Felson och Lawrence Cohens rutinaktivitetsteori. Teoriernas relevans utgörs av att de fångar och ger förståelse för aspekter av civilkurage och hjälpande beteende som är viktiga att ta hänsyn till utifrån det våldspreventiva arbete som Huskurage innebär. Mer specifikt kan teorierna användas för att förstå och förklara det inflytande privatpersoner inom bostadsrättsföreningar såväl som hyresrättsföreningar har över den lokala organisationen, det vill säga genom den kollektiva förmågan att förändra de rådande normerna.

4.1 Normer

Hydén (2002, s. 95) menar att frågan om vad normer är kan vara svår att besvara eftersom definitioner framförallt har grundats i uttryck förekommande i vardagsspråket. Med det i åtanke kan normer beskrivas som handlingsregler eller underförstådda bestämmelser, som människor förhåller sig till och rättar sig efter i sin vardag (Baier & Svensson, 2018 s. 28). Vidare kan normbegreppet definieras som ett mönster av sanktioner vars syfte är att upprätthålla det önskade beteendet (ibid, s. 122). Den som på något sätt agerar avvikande står inför en risk att uteslutas från gemenskapen med de som tillhör det etablerade sociala systemet (ibid, ss. 94-95). Därutöver kan sanktionerna yttra sig informellt genom negativa eller anklagande blickar, alternativt formellt såsom med böter i ett offentligt sammanhang som därmed relateras till rättsreglerna (ibid, ss. 122-123; Hydén, 2021 s. 94).

En norm kan bildas på tre olika sätt (Baier & Svensson, 2018 ss. 81-90). Den kan skapas intentionellt, vilket innebär att det finns ett avsett syfte med tillkomsten såsom genom lagar eller regler. En spontan tillkomst sker om normen växer fram över tid på grund av att människorna tillsammans skapar ett visst handlingsmönster och gör som alla andra gör. Slutligen kan en norm skapas materiellt, där utformningen av omgivningen ligger till grund (ibid). Filosofen Emilé Durkheim delade upp normbegreppet i två typer, moraliska och tekniska normer (Hydén, 2021 ss. 93). Moraliska normer är sådana där

handlingen inte automatiskt följs av en konsekvens, utan syftar till den inre känslan av skam som kan infinna sig på grund av att handlingen anses vara moraliskt fel. De tekniska normerna leder, till skillnad från de moraliska, till en konsekvens per automatik och är inget som styrs eller påverkas av människors åsikter (ibid). Utöver sociala normer relaterat till en negativ påverkan vid avvikelse, innebär normerna även en social sammanhållning. Den sociala sammanhållningen baseras på integration och en konsensus vad gäller gruppen ifrågas värderingar och kultur (Baier & Svensson, 2018 ss. 140-141). Här menar Baier och Svensson att normer av denna karaktär kan ses som svåra att förändra, då människorna som delar levnadsmönster, kultur, etnicitet och sedvänjor identifierar sig med varandra och på ett sätt avsäger sig "jaget" (ibid).

Hydén (2002, s. 280) presenterar en normmodell som syftar till att bryta ner begreppet och förklara det utifrån tre förutsättningar. Dessa är *vilja och värdering, kunskap och kognition* samt *system och möjligheter*. Det måste finnas en vilja att handla i enlighet med det som normen föreskriver, vilket ofta styrs utifrån de egna värderingarna om vad som är rätt eller fel (ibid, s. 281). Vidare beskrivs innehavande av kunskap om normen som en grundläggande premiss, eftersom det är svårt att handla utifrån den om innebörden inte förstås (ibid, s. 283). Den tredje förutsättningen är också av stor betydelse och innebär att det måste finnas möjligheter eller system som gör att normen kan efterlevas, annars är en tillämpning ogenomförbar (ibid, s. 283).

Normernas funktion i dagens samhälle är oersättlig. Utöver upprätthållandet av lagar och regler är samhörighetskänslan någonting som präglar vardagen. Att utveckla och bibehålla ett konformt beteende ligger också till grund för att integrera samhällets medborgare (Baier & Svensson, 2018 ss. 154-155). När sanktionerna utfärdas innebär det samtidigt ett avskräckande exempel för omgivningen, riktat mot de som riskerar att gå emot normen (ibid). Avslutningsvis menar Baier och Svensson (2018, s. 156) att funktionen hos normen är att verka transformerande när det gäller att omvandla värden till handling, att verka som en brygga mellan rättssociologins *börat* och *varat*, vilket sätter syftet med denna studie av initiativet Huskura i perspektiv.

4.2 Rutinaktivitetsteorin

Rutinaktivitetsteorin utvecklades under år 1979 av två amerikanska kriminologer, Marcus Felson och Lawrence Cohen, med syftet att förklara vilken påverkan som tillfälle

och möjlighet har på sannolikheten att en människa begår ett brott (Newburn, 2017 s. 305; Walklate, 2017 s. 83). Vi anser att denna teori kompletterar normbegreppet, genom att sätta normerna i relation till den process där sociala normer och social praxis interagerar, sett till vad som motiverar och hindrar en potentiell gärningsperson från att begå ett brott. Detta eftersom rutinaktivitetsteorin fångar det sociala sammanhanget gällande under vilka premisser ett brott kan begås, där människor i gärningspersonens omgivning kan spela en avgörande roll för utkomsten. Hur människor, mer specifikt grannar, förhåller sig till andra i området utgör de lokala normerna. Förtydligat kan det i sin tur med fördel relateras till att grannar potentiellt agerar som ett första hinder för möjliga gärningspersoner att begå våldsbrott.

Brottet som teorin skapades utifrån är en fysisk och direkt handling där en människa försöker skada en annan människa eller ett objekt (Felson & Cohen, 1979 s. 589). Till skillnad från tidigare forskning som fokuserat på att förklara kriminalitet genom att studera biologiska faktorer bakom kriminellas beteende, antog Felson och Cohen ett mer sociologiskt och ekologiskt perspektiv (ibid). De två kriminologerna menade att det måste finnas tre premisser för att en brottslig handling faktiskt ska äga rum (ibid, s. 590). Det ska finnas en motiverad gärningsman, ett lämpligt offer eller objekt, samt avsaknad av en så kallad kapabel väktare (ibid). Väktare behöver i det här sammanhanget inte utgöras av särskilda yrkesutövare såsom polis eller ordningsvakter utan Felson och Cohen lyfter idén om att vanliga människor, genom sina dagliga rutiner, kan påverka och samtidigt motverka kriminella handlingar både omedvetet och medvetet (ibid). Om något av de tre attributen inte uppfylls är sannolikheten mindre att ett brott begås och på så sätt kan samhället upprätthålla en kontroll över brottsligheten (ibid, s. 589). Huskurages policy kommer här till prov vilket gör att rutinaktivitetsteorin lämpar sig för en undersökning av erfarenheterna av den, hos personer med insyn.

5 Material och metod

5.1 Systematisk litteraturöversikt

För att göra en kartläggning av tidigare forskning genomfördes en systematisk litteraturöversikt. Sökningarna gjordes via databasen LUBsearch, där olika databaser kontrolleras samtidigt som sökningen genomförs. De inklusionskriterier vi använde var att artiklarna behövde vara "*peer reviewed*", det vill säga kontrollerade utifrån en anonym kollegial granskning. Ytterligare ett inklusionskriterium, i de begynnande sökningarna, var att artiklarna skulle vara författade på engelska eller svenska. Exklusionskriterierna gällde artiklar författade på andra språk än ovan nämnda, artiklar som inte genomgått en granskning genom konceptet *peer review* samt artiklar publicerade före år 2000. De sökord och fraser som användes var *civil courage*, *courage*, *bystander*, *social norms*, *neighbor*, *intimate partner violence*, *neighborhood watch*, *cooperation*, *intervention*, *domestic violence*, och *prevention*. Sökorden och fraserna kombinerades genom verktyget för avancerad sökning i LUBsearch, genom de booleska operatorerna AND och OR. För att utöka sökområdet med vetskapen om att ord kan användas i olika sammanhang använde vi oss även av trunkering. Det innebar att olika ändelser inkluderas, vilket användes vid sökningar relaterade till "*neighbor*" genom att söka med *neighbo**. Asterisken markerade därmed trunkeringen. Begreppet "*neighbor*" var förekommande i flera sammanhang, såsom vid *neighborhood watch* och *neighborhood crime prevention*.

När sökningarna genomförts av oss fördes artiklarna över till dataprogrammet Zotero, där en översikt av innehållet möjliggjordes för analys av abstract och därmed relevans. Via Zotero var det i de allra flesta fall möjligt att sedan läsa artiklarna i sin helhet, annars lästes dem via LUBsearch-funktionen *Full text finder*. I samband med att artiklarna lästes av oss utökade vi sökområdet genom att utföra en bibliografisökning, som innebar en analys av artiklarnas källförteckning. Vid användande av denna metod förekom det också relevanta artiklar med tidigare publiceringsår än det ursprungliga exklusionskriteriet år 2000. De artiklar vi fann vara användbara överfördes till Zotero och processen med att analysera abstract och innehåll började på nytt.

5.2 Tillvägagångssätt

Studien intog en fallstudiedesign, vilket typiskt sett används i studier vars syfte är att undersöka ett specifikt fall (Bryman, 2018 ss. 96-97). För oss var det policyn Huskurage som var fokusområdet för studien. För insamlingen av materialet använde vi oss av semistrukturerade intervjuer, vilket är en av de vanligaste intervjuformerna som används vid kvalitativ forskning (Dalen, 2015 s. 34). Det var viktigt för oss att kunna förbereda vilka centrala frågor vi ville behandla under intervjun, men samtidigt behålla möjligheten att anpassa oss under samtalets gång. En nödvändig förberedelse enligt Bryman (2018, s. 565) är att utarbeta en intervjuguide. En sådan, bestående av frågor om de huvudteman som vi var intresserade av, konstruerades inför intervjuerna. Intervjuguiden bestod av inledande frågor, huvudfrågor av analyserande art samt avslutande frågor, som vi förhöll oss till under samtalet. Om någonting var otydligt för oss eller intervjupersonen kunde en förklaring vara nödvändig, alternativt att följdfrågor uppkom, något som är vanligt förekommande i intervjusammanhang (Bryman, 2018 s. 563).

Fyra intervjuer genomfördes och de svarande benämns genom pseudonymerna IP1, IP2, IP3 och IP4 i resultatavsnittet. Genom att hålla intervjuerna via telefon samt de digitala samtalsplattformarna Zoom och Teams gavs möjligheten att intervjua personer som inte kunde ses fysiskt på grund av geografiska skillnader. Ytterligare en fördel med distansintervjuerna var att informanterna kunde tänka sig att delta i större utsträckning på grund av bekvämligheten som online- eller telefonbaserade intervjuer innebär (Bryman, 2018 s. 593). Efter både skriftligt och muntligt samtycke från deltagarna spelade vi in intervjuerna med hjälp av teknisk utrustning, vilket rekommenderas av Dalen (2015, s. 37). Syftet var transkribering och sedan analys av materialet, vilket också finns tillgängligt för läsning. Det underlättade också under intervjutillfället, då vi kunde lyssna mer på vad som sades istället för att fokusera på att anteckna ordagrant. Vi genomförde en provintervju innan den första intervjun, dels för att få ett perspektiv på frågorna och hur de kunde uppfattas och dels för att testa den tekniska utrustningen, efter förslag från Dalen (2015 s. 40).

För att analysera transkriberingen av intervjuerna använde vi oss av en tematisk analysmetod, vilket är vanligt för studier av kvalitativ art (Bryman, 2018 s. 702). De

teman som presenteras utformades utifrån studiens fokus, den tidigare forskningen samt svaren som framkom under intervjuerna. Teman sammanställdes i en matris genom en metod som kallas för Framework, som innebär en utformning av ett index angående det som tolkas som centrala teman (Bryman, 2018 s. 704). Vi valde ut kärnfulla delar av det transkriberade materialet och förde in i matrisen, där citaten sammanfattades, tilldelades en kod och sedan kategoriserades utifrån det tema som citatet behandlade. För att finna teman var det avgörande att under läsningen och kategoriseringen vara uppmärksam på bland annat repetitioner, material som kunde härledas till de valda teorierna för studien och användning av metaforer. Detta då det är början till en fördjupad förståelse av materialets innehåll (Bryman, 2018 s. 705).

5.3 Urval

I studien appliceras ett explorativt urval, vilket innebär att urvalet inte baseras på en representativitet (Denscombe, 2018 s. 58). Det är ett vanligt tillvägagångssätt som används inom kvalitativ forskning och lämpar sig för studier av denna storlek då det öppnar upp möjligheter att generera information (ibid). Eftersom syftet är att producera nya insikter, snarare än att uppnå ett resultat som är generaliserbart för en hel population, aktualiserades denna form av urval. De fyra intervjuerna är få till antalet men på grund av intervjupersonernas olika bakgrund och erfarenhet fångar det trots allt olika perspektiv och upplevelser. Ett icke-sannolikhetsurval har används i urvalsprocessen, då det fanns en valfrihet gällande vilka som ansågs vara relevanta intervjupersoner (ibid, s. 59). Det innebär också att intervjupersonerna valdes ut av oss på grund av den expertis de har kring ämnet i fråga, istället för ett slumpmässigt urval som representerar populationen (ibid). Vidare applicerades också ett snöbollsurval, vilket innebär att urvalet av intervjupersoner växte fram över tid beroende av att deltagarna kunde hänvisa oss till andra med möjlighet att delta (Bryman, 2018 s. 245).

Det första steget i urvalsprocessen var att vi hörde av oss till Huskurages grundare via ett kontaktformulär på deras hemsida och via mail med vårt informationsbrev (*se bilaga 1*), vilket ledde till en dialog. Vi tog även kontakt med flertalet bostadsrättsföreningar och hyresrättsföreningar i Malmö, som tackade nej till medverkan genom möte eller intervjuer, alternativt svarade de inte alls på förfrågan. Därefter utökade vi vårt område och hörde av oss till bostadsbolag. Vi kontaktade dessutom en ideell organisation, vilken

arbetar med frågor som handlar om sexuellt våld, i hopp om att få hjälp med att sprida informationsbrevet och på så sätt rekrytera fler studiedeltagare. Organisationen svarade att de skulle undersöka saken men kom inte med någon återkoppling. Med avsikten att nå ut direkt till privatpersoner boende i bostäder där Huskourage införts publicerade vi informationsbrevet på plattformen Facebook i två olika relevanta grupper och på vår privata sida. Därigenom konkretiserades snöbollseffekten då inlägget delades vidare av facebookvänner och gjordes då synligt för flera.

5.4 Reliabilitet och validitet

I diskussioner om kvalitativ metod har begreppen reliabilitet och validitet än annan betydelse än i kvantitativa sammanhang, då avsikten inte är att uppnå ett mätbart resultat (Bryman, 2018 s. 465). Denna studie kan ses brista i att inte uppnå ett generaliserbart resultat. Men baserat på ett explorativt urval av intervjupersoner, återfinns en hög grad av intern reliabilitet och validitet. Termen intern reliabilitet innebär i den här uppsatsen att vi under hela forskningsarbetet varit överens om hur materialet ska tolkas (ibid). Därutöver innebär den interna validiteten att analysen är författad av oss båda, för att säkerställa en enighet om hur den tidigare forskningen och det teoretiska ramverket ska appliceras, vilket Bryman (2018, s. 465) menar är en styrka i studier av kvalitativt slag.

5.5 Etiska överväganden

Studien behandlar ämnet VINR som i flera avseenden kan vara förknippat med känsliga ämnen, ojämlika maktrelationer, skam och trauma. Sett till syftet med vår studie var det dock inte relevant att fråga om utsatthet eller dylikt, utan istället lägga fokuset på att undersöka människors uppfattningar om initiativet och policyn Huskourage.

I ett informationsbrev gjorde vi möjliga deltagare medvetna om vilka forskningsetiska principer som vi följde (*se bilaga 1*). Där beskrev vi innebörden av informationskravet, konfidentialitetskravet, nyttjandekravet samt samtyckeskravet som Vetenskapsrådet (2002, s. 6) formulerat. Brevet innehöll också en beskrivning om vilka vi var, att vi var studenter från Lunds universitet samt gavs information angående uppsatsen och dess syfte. Därtill gavs en kort beskrivning om Huskourage för att i stora drag förklara innebörden av policyn då det är det studien handlar om. I informationsbrevet

poängterade vi även att deltagandet var frivilligt och att det var tillåtet att avbryta om så önskades utan krav att uppge en anledning. Då vi följer konfidentialitetskravet informerade vi om att deltagarna anonymiseras och att det endast är vi, och eventuellt examinator inför bedömning, som kommer ha tillgång till det transkriberade materialet.

I enlighet med informationskravet och samtyckeskravet skickade vi även ut ett samtyckesformulär till intervjupersonerna inför intervjutillfället där vi formulerade den väsentliga informationen samt vilka etiska principer vi följer (*se bilaga 2*). Intervjupersonerna fick läsa igenom materialet och sedan skriva under. De etiska principerna upprepades även muntligt före intervjun och därefter frågade vi återigen om samtycke till medverkan och till att spela in.

6 Resultat och analys

I följande avsnitt presenterar vi resultat och analys av de semistrukturerade intervjuer som genomförts med syftet att besvara studiens frågeställningar. Utgångspunkten är en tematisk innehållsanalys, vilket innebär att de teman vi identifierat presenteras, tillsammans med reflektioner relaterade till tidigare forskning samt rutinaktivitetsteorin och teorin om normer. Citat som speglar temana väl, eller som förtydligar resonemang, presenteras likaså. De teman som vuxit fram utifrån både den tidigare forskningen och intervjupersonernas resonemang är: *implementering, våldsprevention och normer*. Temana är överlappande i de olika resultatavsnitten. Vad gäller vår empiri möttes vi inledningsvis av svårigheter med att rekrytera intervjupersoner. Vi sökte kontakt med bostadsrättsföreningar på olika sätt men möttes av vad som kan beskrivas som en generell ovilja att prata om det egna arbetet med policyn Huskourage, vilket utvecklas nedan i avsnitt 6.4.

6.1 Implementering av åskådarintervention

6.1.1 Resultat

Under intervjuerna ställde vi frågor om hur de olika informanterna upplever implementeringen av policyn. Då en av informanterna är en boende i en bostadsförening som har antagit policyn, riktades frågorna mot hur personen i fråga såg på sin egen och eventuellt grannars möjlighet att ingripa. Vad gäller de övriga tre intervjupersonerna som främst hade en yrkesmässig relation till policyn riktades frågorna mot vilken förändring de lagt märke till sedan införandet. Framförallt relaterat till hur policyn mottagits av de som är berörda, såsom boenden i föreningar och övrig personal med insyn. Det lyfts av informanterna att implementeringen överlag är fungerande och har haft positiva påverkans effekter sett till det som är syftet med policyn, att rädda liv. Intervjupersonen som är boende på en plats där policyn införts (IP1) ger en bild av att införande har spelat en viktig roll i arbetet mot VINR:

Jag tycker att det är bra att det finns. Samtidigt som jag tror att det är bra för när det kommer in nya medlemmar, att de vet vad det är som gäller. Sen för de gamla med som bor här. Det är liksom lite olika husgrupper här och vad jag förstår så, troligtvis så har vi alla redan fått använda detta en gång. Inte där jag precis bor men på ett annat. Sen kan jag inte säga mer om det för jag

har lite tystnadsplikt, så men det har, det har kommit till nytta iallafall att folk vet att vi har det.
(IP1)

När policyn är implementerad menar IP2 på att den kan finnas med i bakhuvudet, som en ramsa:

[...] det ska finnas en idé om en ramsa som jag kan tänka på, när jag är orolig för våld i nära relation. Juste jag kan hämta hjälp, jag kan gå och knacka på och jag kan ringa polisen. (IP2)

Samtidigt är implementeringen en av de tyngre delarna med att införa en policy om att människor ska agera på sina misstankar. Informanterna beskriver att policyn finns i medvetandet på gott och ont för de som är berörda av den. Detta på grund av att motstånd eller kritik har uppmärksammats för att man som privatperson riskerar att utsätta sig själv för obehag eller fara, vid ett eventuellt ingripande. Utöver en känsla av att utsätta sig för fara, berättade IP3 att de i samband med införandet möttes av ytterligare en reaktion:

[...] ja det var till och med någon som tyckte det var lite av ett angiverisystem att man skulle ha koll på sina grannar och sådär. (IP3)

Men IP2 menar att kritiken är viktig att uppmärksamma, för att sätta samhällsutvecklingen i perspektiv:

Ja Huskurage kan vara farligt.. att agera med civilkurage kan innebära att vi tar risker. Det är ett ja på det. Men där är det såhär, vad är alternativet är den stora frågan. Är verkligen alternativet att inte agera, är det ett samhälle vi vill ha? (IP2)

Implementeringen beskrivs av informanterna som en process där information skickas ut till de boende om att föreningen antagit policyn, tillsammans med ytterligare information om hur enskilda människor, eller människor tillsammans i grupp kan göra skillnad. I en av intervjuerna förklarade IP1 betydelsen av att kunna särskilja obehagliga ljud från vardagliga ljud, som en del av en reflektion som bör uppkomma efter att man har fått ta del av informationsutskicken. En av informanterna, IP4, förklarar också att de har arbetat med implementeringen genom att både dela ut den bok som finns om Huskurage och samtidigt fokusera mycket på att integrera boenden med varandra genom varierande aktiviteter. Utöver aktiviteter som ett sätt att befästa implementeringen av policyn betonas även vikten av samverkan och utbildning lokalt i området. Dels att aktörer såsom kvinnojourer och socialtjänst driver arbetet med

policyn på plats och dels att personal vid exempelvis hyres- eller bostadsbolag innehar kunskap om det våldspreventiva arbetet, då det kan komma till nytta i de vardagliga bemötandet med boenden. IP2, IP3 och IP4 talar om samverkan som en grundpelare för implementering, på grund av möjligheterna att komma fram till gemensamma idéer och satsningar som för arbetet framåt. Att andra föreningar, såsom hyresgästföreningen, engagerar sig och är drivande i frågan om att sprida Huskurage kommer också upp som någonting informanterna har reflekterat över. Även om informanterna menar att implementeringen står inför utmaningar såsom kritik, rädsla och okunskap om policyn är de eniga om att fördelarna överväger nackdelarna. De delade också uppfattningen att mer behöver göras än att sätta upp och dela ut lappar, vid ett införande av Huskurage som policy. För en fungerande implementering menar IP4 och IP3 att engagemanget måste fortsätta:

Det är inte bara att implementera det, hänga upp en lapp och dela ut en bok och sen är det färdigt. Utan det är någonting som man får fortsätta att jobba med. (IP4)

[...] man kan liksom inte bara införa, sätta upp lappar och säga "ja men nu har vi infört Huskurage", utan man får liksom fortsätta jobba med det. Och det tycker jag är positivt. [...] Att sätta upp den i trapphuset, det gör vi och det är liksom på basnivå. (IP3)

Att implementeringen kan se olika ut vad gäller engagemang konstaterar IP2, som menar att utskicken är en lägsta tröskel:

Så ett första steg i implementeringen är ju att liksom sätta upp policyn och liksom berätta att man gör det. Oavsett om det är en bostadsrättsförening som skickar ut ett nyhetsbrev eller delar ut ett papper i alla brevlådor, eller om det är ett stort bostadsbolag eller en kommun. Ibland så stannar det ju där, det är liksom lägsta tröskeln, då gör vi så. Vi berättar om det, vi sätter upp policyn och that's it. (IP2)

Sammanfattningsvis visar intervjuerna att det finns olika synsätt hos de som ska beröras av policyn, där risken med att agera kan upplevas olika påtaglig i olika områden. Implementeringen sker i olika steg, där boenden nås av information om policyn i första hand. Informanterna har uppfattningen av att implementeringen är den viktigaste delen av införandet, där ett engagemang som går bortom utdelning av information vore det allra bästa.

6.1.2 Analys

Informanterna hade överlag en god inställning till implementeringen av policyn Huskurage. Den kritik som har riktats mot införandet på de olika platser som informanterna har en relation till baserades främst på rädslan att utsätta sig själv för en risk eller rent utav fara. Att inte agera kan i sådana fall upplevas vara alternativet som ger minst obehag, att inte själv bli indragen i en konflikt. Detta överensstämmer det som Greitemeyer et al. (2006 s. 96) talar om, att känslan av att utsätta sig för negativa konsekvenser, såsom obehag, kan leda till valet att inte ingripa vid en misstanke om VINR. Normbegreppet kan också förklara de hinder som informanterna tar upp då en förändring är svårare att nå på platser där normen, om att inte lägga sig i andras angelägenheter, dominerar. Utifrån det går rädslan inte i linje med de moraliska normerna, man vet att det är moraliskt fel att inte ingripa men trots det väger obehaget tyngre. Samtidigt påvisade forskning gällande åskådarintervention att ett ingripande inte nödvändigtvis behöver innebära en fara, då man genom att exempelvis ringa polisen undviker det stadiet (Osswald et al., 2012 s. 402). Det framkom under intervjuerna att boenden kan utgå från just detta, att det finns alternativ för ingripande som inte innebär en direkt risk. De olika typer av sociala överväganden som individen ställs inför i en situation, där ingripande är ett alternativ, går också att relatera till implementeringens effekt. Greitemeyer et al. (2006, ss. 95-97) menade att civilkurage eller åskådarintervention är förknippat med uppfattningen av att just negativa konsekvenser är att vänta. Den uppfattningen framkom under intervjuerna som någonting policyn Huskurage vill motarbeta, där frågan om vilket samhälle vi vill leva i sätter de möjliga konsekvenserna i perspektiv.

Informanterna pratade om implementeringen som en process, med olika steg för att göra boenden medvetna om hur de kan göra skillnad. Den processen kan liknas med de fem steg som Latané och Darley (1970) utformade, där det första steget innebär ett uppmärksammande av situationen, vilket också kräver förkunskap som är relevant i sammanhanget (Kim & Muralidharan, 2020 ss. 455-456; Cismaru et al., 2010 s. 70). Förkunskaperna utgörs av den information om policyn och VINR som de boende får ta del av i implementeringens startskede. Det andra steget som handlar om att kunna identifiera en nödsituation kan jämföras med att policyn bidrar till reflektioner kring ljud som kan uppmärksammas i huset. Att avgöra huruvida vems ansvar det är att

ingripa utgör steg tre, där intervjupersonernas svar antyder att policyn är till för att underlätta i denna fråga. Vidare är det fjärde steget enligt Latané och Darley (1970) i ingripandeprocessen att personen behöver välja ett sätt att agera på (Kim & Muralidharan, 2020 ss. 455-456; Cismaru et al., 2010 s. 70). Här visar svaren att Huskurages policy uppmanar till tre sätt, vilka är att knacka på, att hämta hjälp från grannar och att ringa polisen. Teorin om normer konkretiserar här handlingsalternativen, som policyn förespråkar. Det femte och sista steget handlar om själva akten att agera, där intervjupersonerna menar att policyn har kommit till nytta.

Under intervjuerna betonades den roll samverkan har när det kommer till att implementera policyn. Informanterna hade varierade resonemang angående hur samverkan kan se ut, exempelvis att lokala aktörer såsom kvinnojourer engagerar sig. Samverkans roll beskrivs därför som stärkande och drivande i att dels implementera och dels att sprida policyn. Det gränsöverskridande samarbetet som samverkan innebär är någonting som förespråkas i Istanbulkonventionen som Sverige följer, där det finns en betoning på att skapa så kallade kunskapskedjor som på olika sätt främjar arbetet mot VINR (Regeringen, 2021 ss. 18-19). Det går också att identifiera likheter mellan informanternas uttalanden och den tidigare forskningen gällande hur samarbeten mellan olika aktörer i samhället kan se ut. Exempelvis menar Banyard et al. (2004 ss. 65-66) och Coker et al. (2011, s. 779) att kunskap om VINR behöver spridas i samhället för att möta problematiken på adekvata sätt.

Relaterat till den kritik mot policyn som informanterna tar upp om att det skulle kunna innebära en fara att ingripa är det också av relevans att återkoppla till den nationella diskussionen om huruvida det bör finnas ett lagstadgat krav på att agera, genom en civilkuragelag. Utifrån informanternas beskrivning av rädsla som orsak till att handling uteblir finns en risk att en sådan lag skulle förstärka incitamenten till att inte agera, vilket tas upp i handlingspliktsutredningen. Detta genom att skapa en ny rädsla om att själv bli misstänkt för underlåtenhet att bistå nödställda personer, som en sådan lagstiftning skulle innebära (SOU 2011:16, ss. 108-110). Informanterna var positiva till ett fortsatt och utvecklat engagemang genom initiativ som Huskurage. Detta menar vi talar emot att införa tvång som en del av implementering av våldspreventiva metoder.

6.2 Den preventiva funktionen

6.2.1 Resultat

Huskurage är en våldspreventiv metod och informanternas beskrivningar fångade hur detta arbete organiseras på olika sätt. Frågorna som ställdes baserades på hur de upplevde utformningen av metoden och även engagemanget inom boendeområdet. Informanterna var positiva till Huskurage som incitament för att verka preventivt vad gäller VINR, men också angående arbetet för att öka tryggheten. Det som gör att policyn fungerar menar informanterna, är aktiviteter som verkar gemenskaps- främjande och förtroendeskapande ligger till grund för engagemanget. Gemenskapen beskrivs av IP4 och IP1 som viktigt för en social sammanhållning där trygghet främjas:

Det är viktigt för oss att få ihop hyresgästerna i ett område och att acceptera varandra och man ska känna att man är stolt över sitt område och känna trygghet. (IP4)

Jag är jätteglad att vi antagit den här policyn, för jag tror att det skapar trygghet till många. (IP1)

Det våldspreventiva arbetet innebär teoretisk utbildning om vad VINR är och hur det kan se ut, vilket intervjupersonerna nämner som en del av införandet. Det är viktigt att kontinuerligt hålla utbildningar, både för boenden och personal, där verktyg och kunskap för att agera tillhandahålls. IP4 beskriver att sammankomster som sker flera gånger med en och samma ledare kan skapa ett viktigt förtroende som gör det lättare att prata om VINR. Det kan leda till att fler vågar uttrycka sina misstankar eller oro för någon, men också till att en våldsutsatt får en person att vända sig till för att få hjälp. Genom teoretiska utbildningar har personalen lärt sig att våldet bland annat kan vara fysiskt, psykiskt, latent och ekonomiskt, förklarar IP3. Vidare beskriver hen att våldets mekanismer och den normaliseringsprocess som är vanligt förekommande vid utsatthet är någonting som diskuteras vid utbildningstillfällena. Dessutom utbildas personalen utifrån barnets perspektiv, hur det är att som barn leva i ett hem där våld förekommer. Fortsättningsvis förklarar IP3 att utbildningen också vänder sig till våldsutövaren, med avsikten att visa att det finns hjälp att få för den som känner igen sig i beteendet. Målet med Huskurage som prevention av VINR är beroende av sådana utbildningar, menar IP2:

[...] utbildningar om våld i nära relation kan vara, om inte avgörande, så iallafall viktigt för att motivera att Huskurage blir en del av arbetet. (IP2)

Under intervjun med IP4 läggs det fram en idé om att erbjuda träning i praktiskt handlande, som en förlängning av de teoretiska utbildningarna som finns nu. Förutom utbildning relaterat till VINR och Huskourage specifikt, benämns den sociala sammanhållningen av grannar som en viktig faktor för våldsprevention i boendeområdet. Här menar flera av informanterna att policyn kan bidra med en ökad medvetenhet för vad som sker i omgivningen när man bor. Denna medvetenhet fungerar dels utifrån omtanke till sina medmänniskor, men också relaterat till en uppmärksamhet att identifiera potentiella våldsutövare. Genom att införa Huskourage ges mandat till grannarna att utmana sociala strukturer där de tidigare upplevt att var och en sköter sitt, menar informanterna. Här tar IP3 upp att potentiella förövare kan avskräckas från att utöva våld när det finns en ökad medvetenhet om att andra människor är mer uppmärksamma:

[...] man ger mandat för grannar att få lägga sig i och vara lite obekväma. Man ska också veta att om man själv är utsatt, eller om man utsätter, att det här inte är okej i den här fastigheten och att det kan vara så att någon knacker på. (IP3)

Informanterna är överlag positiva till vad som kan beskrivas som ett förstärkt mandat att agera, där policyn bidrar med användbara verktyg. Samtidigt förklaras också betydelsen av representation av våldspreventivt arbete i olika samhällsforum, såsom i sportsammanhang och idrottslag. Det innebär, enligt IP2, att informationen får spridning i rum som är normerande för många:

[...] och det handlar ju också om att få in frågan i fler rum. I synnerhet i de rum som är normerande men där det också då är män, som ju är det huvudsakliga problemet när det kommer till våld i nära relationer. (IP2)

Även IP3 talar om denna representation som en viktig del av arbetet, genom ambassadörer för Huskourage som bidrar till spridning av den våldspreventiva effekten. Hen förklarar att de tillsammans med ett elitlag genomfört en kampanj om policyn, som mottagits väl i området. De har satt upp affischer med personerna på, två killar och två tjejer, som ska uppmuntra till ansvar och aktion människor emellan. Att relatera policyn till vad människor upplever som representativt i sin vardag är därför ytterligare ett sätt att arbeta preventivt, vilket framgår av intervjuerna. När det kommer till alternativet att inte agera tog informanterna upp varierande anledningar. Under intervjuerna framkom olika rättfärdiganden från som användes för att förklara underlåtelsen att agera. Dels

var rädsla ett överhängande ämne, men också tankar om att ingripande kan förvärra situationen för den som är våldsutsatt. I relation till det lyfte IP2 vad alternativet till att inte ingripa kan vara:

Det värsta är inte att du har fel, det värsta är om du har rätt och inget gjorde. Det värsta är inte att det blir värre imorgon för den här kvinnan, det värsta är att hon inte överlever natten. (IP2)

Nöjdhetssiffran (med Huskourage, reds anm.) varierar ju men sjutton kvinnor på sjutton veckor skulle ju påstå att det blir inte mycket värre än att dö. (IP2)

Sammanfattningsvis är den våldspreventiva metoden baserad på flera former av utföranden. Därtill hör ideellt engagemang, utbildningar, aktiviteter med fokus på grannsämja och kampanjer för att sprida budskapet. Att tilldelas verktyg som är tillämpliga i vardagen beskrivs som en grundpelare av funktionen med policyn, där informanterna har en optimistisk syn på Huskurages effekt att motverka VINR.

6.2.2 Analys

Den positiva inställningen till den våldspreventiva metoden baseras på informanternas upplevelser och erfarenheter av arbetet. Genom beskrivningarna av hur utbildningstillfällen och informationskampanjer oftast är utformade, för boenden och personal på platser där policyn har implementerats, framgår det att effekterna upplevs i form av trygghet och gemenskap. Att öka civilkuraget som metod för att motverka VINR har bekräftats vara fungerande, enligt den tidigare forskningen gällande just informationskampanjer (Cismaru et al., 2010 s. 70; Potter et al., 2011 ss. 976-977; Kiss et al., 2015 s. 887; Muralidharan & Kim, 2019 s. 708; Kim & Muralidharan, 2020 ss. 454, 461). Informanterna pratade om kampanjer genom bland annat affischer och engagemang från personer som är framstående inom samhället, såsom elitidrottare, som syftar till att uppmärksamma Huskourage. Detta kan liknas med vad som i forskningen kallas för utbildande exponering (Kim & Muralidharan, 2020 s. 456). Den utbildande exponeringen innebär att människor utsätts för narrativ som väcker känslor och kan bidra till en vilja att engagera sig i frågan (Muralidharan & Kim, 2019 s. 708; Potter et al., 2011 s. 984). När informationskampanjen innefattar en frontfigur som människor känner igen och kan relatera till, såsom en elitidrottare vilket framkom i intervjuerna, underlättar det budskapets mottagande (Potter et al., 2011 s. 982; Muralidharan & Kim, 2019 s. 708; Kim & Muralidharan, 2020 s. 456).

Att grannar är beredda att agera utifrån civilkurage kan av informanternas resonemang tolkas som en våldspreventiv effekt av policyn, utifrån de verktyg och den kunskap som tillhandahålls. Kunskapen som förmedlas genom utbildningstillfällen tycks vara en väsentlig del av arbetet utifrån resultatet av intervjuerna. Här visar tidigare studier att en beteendeförändring kan vara synlig redan efter ett enda undervisningstillfälle (Banyard et al., 2007 s. 478). I tidigare studier har även konstaterats att träningsprogram kan påverka den upplevda förmågan att ingripa, eftersom människor har lättare för att lära sig genom observationer av vad andra gör (Banyard et al., 2004 s. 67; Lemay et al., 2019 ss. 405-406, Kim & Muralidharan, 2020 ss. 456-457). Även om det i dagsläget inte pågår ett sådant arbete så ställer sig informanterna positiva till en sådan utveckling av det våldspreventiva arbetet.

I resultatavsnittet presenteras också synvinkeln att den sociala sammanhållningen, som kommer av en ökad kunskap om VINR, kan innebära en social kontroll av potentiella förövare vilket i sin tur kan relateras till rutinaktivitetsteorin. Teorin innebär som tidigare nämnts premisser som förklarar omständigheterna under vilka ett brott kan begås. Utöver ett lämpligt offer eller objekt och en motiverad gärningsperson krävs också en avsaknad av kapabla väktare (Felson & Cohen, 1979 s. 590). Här identifieras informanternas resonemang gällande en ökad uppmärksamhet för vilka som kan vara potentiella förövare i lägenhetshuset. I forskningen liknas åskådare, den eller de som bevittnar en brottslig eller farlig handling, vid en väktare som kan reagera och agera (Frye et al., 2012 ss. 837-838). Det ska finnas en överhängande känsla av att andra människor runtomkring en ser och hör, samt är beredda att markera mot oönskat beteende. Därför går det här att finna stora likheter mellan informanternas upplevelse och rutinaktivitetsteorins ansats, där boenden med kunskap om policyn Huskurage fungerar som kapabla väktare mot VINR.

Huskurage är baserat på de premisser som teorin utgår från, vilket framgår av den handbok som är framtagen av policyns grundare (Rung & Rung, 2019 ss. 32-33). I grund och botten innebär det att människor kan tilldelas dessa verktyg som kan göra förändring, en förändring i det vardagliga rummet där inte polis eller rättsinstanser når fram på samma sätt. En social kontroll av det slaget preciseras även i forskningen, där sammanhållningen utgör en kollektiv självförmåga som innebär en minskad risk för våldsbrott på grund av grannarnas gemensamma värderingar (Sampson et al., 1997 ss.

918-919). Känslan av att vara övervakad av grannar beskrevs i resultatet och kan relateras till att den sociala kontrollen tar sig i uttryck genom negativa sanktioner mot avvikande beteende, vilket Chekroun och Brauer (2002, ss. 864-865) påpekar. Grannarnas tillämpning av policyn kan då liknas vid en social markering vid misstanke om VINR, som kan leda till en beteendeförändring utifrån att gärningspersonen får en inblick i att hen har utövat ett oönskat beteende (Banyard et al., 2004 s. 68; Neighbors et al., 2010 ss. 6-9; McDonnell et al., 2011 s. 251).

6.3 Normernas roll

6.3.1 Resultat

Normernas roll för att en implementering av initiativet Huskurage ska möjliggöras var ett genomgående tema i intervjuerna. Temat normer var också överlappande i informanternas resonemang om hur de upplever policyn. Frågorna i intervjuguiden ställdes utifrån dess möjlighet att vara just normförändrande och svaren varierade. Överlag var informanterna positivt inställda till policyns förmåga att påverka existerande beteenden, utifrån premisserna att informationen riktar sig till och berör alla. Svårigheterna i praktiken var enligt informanterna osäkerhet kring huruvida det är rätt att lägga sig i, alternativt svårigheter med att uppskatta graden av normförändring på boendeplatsen i fråga. Relaterat till informanternas upplevelser uttrycker IP2 att Huskurage är ett första steg i processen att förändra normer:

[...] vår uppgift är ju att vi behöver såna här policydokument för att förändra normer och framförallt ändra attityder, som i sin tur förändrar beteenden. (IP2)

Stämningen mellan grannarna är vad som kan ses ligga till grund för att ändra just attityder och beteenden, menar IP1 och IP4. Framförallt betonas vikten av ömsesidig respekt i lägenhetshusen, som sträcker sig från standardiserade trivselregler till en icke-tolerans av våldsutövning. Här menar IP4 att det är viktigt att inkludera människor från alla samhällsklasser, med olika socioekonomisk bakgrund, då det går att relatera till de kulturella normerna i bostadsområdet. I en av intervjuerna framkommer att resurser har fördelats till områden med sedan tidigare känd problematik, med anledning av misstanke om att även VINR skulle vara mer förekommande där. Utöver det tog även IP3 upp att det efter en genomförd enkätundersökning av trygghetsnivåer uppdagades att kännedomen om Huskurage var lägre i vad som beskrevs som ett mer utsatt område,

varefter insatser riktades dit. Normerna kan också förklaras utifrån det arbete som bostadsbolagen bedriver vad gäller policyns implementering, där IP2 menar att det som tidigare bara var en idé nu utgör en standardisering gällande våldsprevention i branschen:

[...] snart är det mer udda att du inte är med, än att du är med. (IP2)

Relaterat till hur normerna förankras i samhället mot VINR gör IP2 en koppling till hur bland annat varuhus, kollektivtrafik och restauranger har agerat under pandemin, när det kommer till att införa nya normer om omtanke människor emellan. Hen gör reflektionen att denna omtanke kan överföras till andra aspekter i vardagen, såsom de normer Huskourage har som mål att förstärka. I samband med att uppmaningarna att visa hänsyn lever kvar i de samhällsinstanter som människor möter i sin vardag uttrycker IP2 en förhoppning om att fler tar ett ökat individuellt ansvar. Det ökade individuella ansvaret uttrycks av informanterna som en del av den normförändring Huskourage kan åstadkomma. Om policyn till en början får någon att agera är det ett framsteg i sig, anser IP3 och IP4:

[...] om det liksom bara får någon person att agera någon gång, ringa polisen eller vad man nu kan tänkas att vilja göra i situationen så är det ju fullt nog tänker jag. (IP3)

Men tidigare så hände det ju väldigt väldigt sällan att någon hörde av sig till mig eller oss, men det har man gjort nu. Det är inte hundratals men vi sa det att kan man rädda en så är det ju positivt. (IP4)

Informanterna belyste också under intervjuerna att det finns normskapande incitament med ordningen på de tre steg som policyn behandlar, vad gäller hur man ska gå tillväga med att ingripa när en misstanke uppstår. När det första steget är att knacka på, för att sedan hämta hjälp, innebär det att individen har ett ansvar att i första hand agera på eget bevåg, anser IP2. För att förtydliga är anledningen till att som tredje alternativ ringa polisen att väcka tankar hos den enskilda individen, om att dennes agerande kan göra skillnad:

[...] polisen som trea är ju till för att liksom väcka den här tanken om att just vad kan jag göra, vad kan jag som individ göra här och nu som faktiskt kan avbryta, påverka, förhindra och till och med rädda liv? Ja just jag kan knacka på, det är liksom en sak jag kan göra, jag kan knacka på och springa därifrån. (IP2)

Sammanfattningsvis är normer kanske det tema som varit allra mest genomgående under intervjuerna. Det finns utifrån informanternas svar en konsensus om att Huskura har goda möjligheter att fungera normförändrande, där människor kan ha med sig policyn i sitt vardagliga liv. Oavsett kulturell tillhörighet och socioekonomisk status menar informanterna att policyn kan få fäste och ha en normskapande effekt, eftersom den vänder sig till alla. Det ökade individuella ansvaret att stå upp mot VINR beskrivs också som betydande för ifall Huskura förankras som en norm och på vilket sätt.

6.3.2 Analys

Genom intervjuerna framkom det att informanterna tror att Huskura har goda chanser till att vara en viktig del i ett normförändrande arbete. Normen om att ingripa vid misstanke om VINR uttrycks av informanterna utifrån premisserna att normen uppstår genom handlande, vilket Baier och Svensson benämner som en "spontan tillkomst" (2018, ss. 87-88). Denna tillkomst har som utgångspunkt att normen förändras över tid, vilket stämmer överens med det upplägg Huskuras policy utgår från. Åskådarintervention, där en människa hjälper en annan undan en farlig situation alternativt arbetar för att påverka sociala normer relaterade till våld och destruktivitet, är centralt för förståelsen av normförändringen (Banyard & Moynihan, 2011 ss. 287-288). Teorin om normer kan också relateras till intervjuresultaten på så sätt att det å ena sidan enligt Hydén (2002, s. 281) är en förutsättning att en individs egna värderingar överensstämmer med normen. Detta uppfyller i sin tur kravet på att en vilja att efterfölja normen måste finnas. Å andra sidan menar Rimal och Lapinski (2015, ss. 395-396) och även McDonald och Crandall (2015 s. 148) att det inte alls behöver vara så att individer tycker att normen är bra, utan det finns möjligheter för normen att få fäste ändå på grund av rädslan för sanktioner.

En av informanterna lyfter fram att det mycket väl kan vara så att det övergår till en norm att vara ansluten till policyn bland bostadsbolagen, snarare än att inte vara det. I relation till det uttalade huvudsyftet med Huskura, att rädda liv, bör normen om att agera stå i linje med allas intresse och värderingar enligt informanterna. Den andra delen av Hydéns normmodell (2002, s. 283) behandlar kunskap som en grundläggande premis, vilket i denna kontext innebär att människor behöver förstå varför Huskura

finns, är viktigt, och att våld är fel. Detta återfinns även i tidigare studier som betonar vikten av att veta när, hur och varför ett ingripande är nödvändigt eftersom det ökar sannolikheten för att det sker (Banyard et al., 2004 s. 69; McMahon & Banyard, 2012 ss. 4-5). Normmodellens tredje förutsättning handlar om att en norm behöver få fäste i de befintliga systemen för att uppfylla sitt syfte (Hydén, 2002 s. 283). Sådana system kan ses vara byggda på gemenskap och tidigare etablerade relationer. Eftersom kulturella och socioekonomiska faktorer kom på tal under intervjuerna är det viktigt att se till hur normerna kan se olika ut inom olika grupperingar. Vad som händer i hemmet kan uppfattas som en privat angelägenhet i olika utsträckning, där det kan upplevas som fel val att lägga sig i andras problem (Lewis et al., 2005 ss. 81-82).

Baier och Svensson (2018, ss. 140-141) menar att den sociala sammanhållningen med gemensamma normer är vad som initialt kan innebära svårigheter sett till normförändring. Detta med tanke på att människorna avsäger sig "jaget", vilket innebär att de är beroende av en övertygelse om att andra skulle agera på samma sätt (Banyard et al., 2004 s. 67; Lemay et al., 2019 ss. 405-406; Kim & Muralidharan, 2020 ss. 456-457). Trots dessa svårigheter förhåller sig informanterna positiva till att policyn når ut till fler. Relaterat till det kan satsningen av resurser till utsatta områden, som nämns under intervjuerna, ge sken av en uppfattning om att våld är förekommande i större utsträckning i dessa områden. Däremot visar forskning att VINR existerar och är förekommande i samma utsträckning oavsett ett områdes socioekonomiska status (Devries et al., 2013 s. 1528). Därför är det relevant att fundera kring varför uttrycken ger sken av att liknande resurser inte läggs på områden med högre så kallade trygghetsnivåer, där tryggheten kan baseras på andra faktorer än att just förekomsten av våld skulle vara låg. En annan åtgärd skulle vara att införa en civilkuragelag. Men de motargument som togs upp i den rättsliga kontexten gällande tolkningssvårigheter, en risk för motsatt effekt och att normbildningen inte skulle fungera tyder på att en lag som kriminaliserar underlåtenhet inte skulle uppfylla sin moraliska funktion (SOU 2011:16, ss. 11, 108-110).

Resultaten angående hur normbildningen har sett ut är, precis som sades i en intervju, svåra att mäta. Trygghetsundersökningar kan visa hur människor uppfattar sin omgivning, det går att ställa frågor om hur stor kännedomen av policyn är. Däremot är det svårt att uppskatta hur många som, eller i vilken utsträckning människor skulle,

agera utifrån civilkurage. Civilkurage är handlingen, där normerna behandlar hur människor förhåller sig till att agera genom mod om situationen skulle kräva det.

6.4 Avslutande reflektioner

Som nämns i resultatintroduktionen var det svårt att finna studiedeltagare, trots omfattande försök till kontakt genom flertalet relevanta forum. På grund av detta uppstår givetvis frågor, om vad oviljan att delta eller besvara kontakt kan bero på. En av intervjupersonerna, som har stor insyn och kunskap om policyns spridning, talade exempelvis om att det finns en lägsta tröskel vad gäller implementering. En lägsta tröskel som innebär att engagemanget inte sträcker sig förbi anslag med policyn. Kanske har de bostadsrättsföreningar som tackat nej till att delta i vår studie missförstått policyarbetet, syftet eller det faktum att Huskurage engagemang kan komma från lokala krafter. Vi hade önskat kunna göra fler intervjuer, för att få ett rikare material att utgå ifrån i vår analys, men empirin är samtidigt tillräcklig för att besvara frågeställningarna.

7 Diskussion och slutsatser

Huskurage som initiativ och policy har genom intervjuerna visat sig vara en viktig kraft inom våldspreventivt arbete, där lokalsamhällets engagemang står i centrum. I vår studie framkommer att implementeringen är beroende av just den lokala kraften, då gemenskap och samhörighet ligger till grund för känslan av omtanke för sina grannar. Relaterat till studiens förstnämnda frågeställning är erfarenheterna av policyn Huskurage blandade. Informanternas upplevelse är att förutsättningarna i de allra flesta fall är goda vad gäller incitamentet att agera för en annan människas skull, eftersom de mötts av positiva reaktioner. Det faktum att alla beskriver implementeringen som fungerande, på de respektive platser de har kännedom om, leder givetvis till frågor om idealisering av det egna arbetet. Kanske är det lättare att framhäva det som upplevs gå bra, via en önskan om att boenden har policyn Huskurage med sig i vardagen.

Trots optimism och ett genomgående förtroende för att Huskurages policy kan rädda liv, oavsett nivån av engagemang inom föreningen, blir det tydligt för oss att kritiken från berörda är viktig att ta hänsyn till. Den kritik som baseras på en rädsla att själv bli utsatt för en risk vid ingripande förtydligar den avgörande roll som normbildningsprocessen har. Där normbildningen successivt växer fram i ett lokalt sammanhang tolkar vi av både tidigare forskning och informanternas svar att förutsättningarna förbättras vad gäller chansen att våga ingripa. Därför är också kunskapsförmedlingen viktig. Där föreningarna brister i engagemang kan det även finnas brister vad gäller kunskapsnivåerna, vilket även de tidigare utvärderingarna av Huskurage visar. Att veta när, hur och varför agerande kan förändra både rådande normer och utgången för en människas liv är oumbärligt. Med tankesättet att ett ingripande kan förvärra situationen för den som är våldsutsatt når det preventiva arbetet inga framgångar. Som en av informanterna uttryckte det riskerar offret redan sitt liv.

Under arbetets gång har det blivit allt tydligare för oss att det är svårt att utvärdera om ett införande av Huskurages policy lett till ökat användande av just civilkurage. Det går nämligen inte att säga att någon har civilkurage, eller upplever sig kunna agera med civilkurage. Det som händer är att handlingen sker spontant, utifrån ett mod i stunden. Civilkurage är mycket svårt att mäta, vilket gör att det uppstår frågor om hur Huskurages effekter kan utvärderas, bortsett från nivåer av engagemang. Kvinnojouren

och socialtjänstens engagemang har stor betydelse för spridningen, men våra informanter menar att spridning som sker i forum som är normerande för många spelar minst lika stor roll. Då menar vi att sannolikheten är som störst att våldsutövare, såväl som de som har makten att förhindra våldet, nås.

Svaret på studiens andra frågeställning är att arbetet med Huskurage organiseras på olika sätt och därför tänker vi oss att graden av implementering också skiljer sig åt. Det första steget är att i lägenhetshusen sätta upp anslag med policyn och information om VINR. Om det stannar där eller utvecklas beror på hur stor drivkraften är samt vilka resurser som finns att tillgå. Genom att samarbeta och ta vara på kunskapen som finns lokalt har det anordnats teoretiska utbildningar. I skrivande stund har tillfällena till största del riktats mot personal, däremot fanns ambitioner om att i framtiden även erbjuda det till boende och kombinera det med en praktisk ansats. Vi anser att det är en god idé, med tanke på att det kan förstärka implementeringen och fortsättningsvis främja gemenskapen och samhörigheten, som är viktigt för arbetet mot att minska förekomsten av VINR. Vardagens civilkurage, konceptet där ungdomar övar praktiskt på civilkurage, utgör ett bra exempel på en metod värd att sprida i större skala. De resultat som vi presenterar bekräftar tidigare forskningen, exempelvis genom betoning av samhällsengagemangets betydelse för våldspreventionen. Samtidigt har vår studie intagit ett rättssociologiskt perspektiv vilket bidrar med en ytterligare dimension, i form av det rättsliga sammanhanget. Här konkretiseras civilkurage och det relationsburna våldet utifrån termer av juridiska direktiv. Direktiven syftar till att stärka brottsoffrets status, med tydliga markeringar mot förövare och sedan riktlinjer för våldspreventivt arbete i landet. Även om det inte är straffbelagt med underlåtenhet att ingripa genom en civilkuragelag, som den rättsliga kontexten behandlar, anser vi att de normer som informanterna tar upp tyder på att varje människa har vad som kan beskrivas som ett moraliskt ansvar att uppmärksamma och motverka våldet. Där var dock incitamenten för en ny lagstiftning inte tillräckliga, det har inte gått att bevisa att det finns en moralstärkande eller normerande effekt med lagstiftning på området.

En hög kännedom om Huskurage i ett bostadshus bör anses utgöra en lyckad implementering, med tanke på att medvetenheten om att våld inte accepteras i huset ska verka avskräckande enligt rutinaktivitetsteorin. Syftet får då inte missförstås, i termer av att policyn skulle uppmana till spioneri eller angiveri grannar emellan.

Däremot ska kunskap om initiativet öppna ögonen hos alla, vilket i sin tur kan leda till att fler fall upptäcks och färre fall offer för våld. Det finns en stor fördel med att privatpersoner fungerar som väktare utifrån rutinaktivitetsteorins premisser. VINR är ett svåråtkomligt problem eftersom det sker bakom stängda dörrar, men genom att ge grannar både motivation och medel att ingripa finns det förutsättningar för en samhällsförändring. Antalet ingripanden som Huskurage leder till går givetvis inte att specificera, men policyn kan ge signaler till både våldsutsatta och våldsutövare. Här menar vi att vetskapen om att någon kan ingripa kan ge våldsutsatta styrka och motivation att högljutt göra motstånd eller våga söka hjälp. Våldsutövningen försvåras om gärningspersonen vet att grannar kan knacka på för att avbryta eller ringa polisen, som en av informanterna poängterade. Det i sig anser vi är ett starkt argument för att fler bostadsrättsföreningar, hyresföreningar och bostadsbolag bör anta policyn Huskurage. Att fler ansluter sig har börjat bli en synlig trend, vilket gör att vi misstänker att det inom en snar framtid kommer vara avvikande att inte ha infört Huskurage.

I framtiden hade det varit intressant att undersöka de tillvägagångssätt och strategier för att motverka VINR som prövats i andra länder, i en svensk kontext. Det skulle vara befogat att utföra en studie där narrativ inkorporeras i informationskampanjer, för att komma fram till vilken typ av plattform som ger mest spridning, exempelvis genom posters och rörligt material. Gällande tillvägagångssättet mötte vi svårigheter med att finna deltagare. Detta ledde till ett mindre urval än vad som var önskvärt, från vår sida. Vi tänker oss att fler studiedeltagare hade möjliggjort en bredare förståelse av policyn, sett till perspektiv som kommer från de direkt berörda, vilket gör att en liknande studie kan bli ett framtida projekt. Vår ståndpunkt är dock att omfånget slutligen har landat i en rimlig fördelning, med tanke på att beskrivningar från varje informant har fått en stor innebörd. Vår studie har avslutningsvis fångat den ökade betydelse som våldspreventiva metoder anses ha idag, för att komma åt den brottslighet som sker bakom stängda dörrar. Förändringen kommer inifrån genom normerna, när fler människor agerar med civilkurage går det att rädda liv.

The more citizens with civil courage a country has, the fewer heroes it will once need.

Franka Magnani (Frohloff, 2001 s. 230)

8 Källförteckning

8.1 Böcker

- Baier, M. & Svensson, M. (2018) *Om normer*. Lund: Studentlitteratur.
- Baier, M., Svensson, M. & Nafstad, I. (2018) *Om rättssociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Banakar, R. (2020). Om rättssociologisk forskningsdesign. I Schoultz & Nafstad. (red.) *Om rättssociologisk tillämpning*. Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. Uppl., Liber AB.
- Dalen, M. (2007) *Intervju som metod*. Gleerups utbildning AB.
- Denscombe, M. (2018) *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 4. Uppl., Lund: Studentlitteratur AB.
- Frohloff, S. (2001). *Gesicht Zeigen! Handbuch für Zivilcourage [Do not hide yourself! Handbook for moral courage]*. Bonn: Bundeszentrale für Politische Bildung.
- Fronczak, E. (2019) *Vågar du? En bok om civilkurage*. Punkt förlag.
- Hydén, H. (2002) *Normvetenskap*. Sociologiska institutionen, Lunds universitet.
- Hydén, H. (2021) *Sociology of Law as the Science of Norms*. London: Routledge.
- Latané, B. & Darley, J.M. (1970) *The Unresponsive Bystander: Why Doesn't He Help?* Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Newburn, T. (2017) *Criminology*. 3. Uppl., New York: Routledge.
- Nilsson, Ö. (1997) *Törs du? Civilkurage i vår tid och historisk*. Liber AB.
- Rung, N. & Rung, P. (2019) *Huskurage - från oro till omtanke*. Bokförlaget Max Ström.
- Walklate, S. (2017) *Criminology - the basics*. 3. Uppl., New York: Routledge.
- Wassén Eriksson, E. (2020) *Smärtsam närhet - en bok om våld i nära relation*. Brottsofferjouren Sverige.

8.2 Vetenskapliga artiklar

Austin, M.J.M., Dardis, C.M., Gidycz, C.A., Wilson, M.S. & Berkowitz, A.D. (2016) *Predictors of Sexual Assault–Specific Prosocial Bystander Behavior and Intentions: A Prospective Analysis*, *Violence Against Women*, 22(1), ss. 90–111. doi:[10.1177/1077801215597790](https://doi.org/10.1177/1077801215597790).

Banyard, V.L., Edwards, K. & Rizzo, A. (2019) *“What would the neighbors do?” Measuring sexual and domestic violence prevention social norms among youth and adults*, *Journal of Community Psychology*, 47(8), ss. 1817–1833. doi:[10.1002/jcop.22201](https://doi.org/10.1002/jcop.22201).

Banyard, V.L. & Moynihan, M.M. (2011) *Variation in bystander behavior related to sexual and intimate partner violence prevention: Correlates in a sample of college students*, *Psychology of Violence*, 1(4), ss. 287–301. doi:[10.1037/a0023544](https://doi.org/10.1037/a0023544).

Banyard, V.L., Plante, E.G. & Moynihan, M.M. (2004) *Bystander Education: Bringing a Broader Community Perspective to Sexual Violence Prevention*, *Journal of Community Psychology*, 32(1), ss. 61–79. doi:[10.1002/jcop.10078](https://doi.org/10.1002/jcop.10078).

Bennett, S., Banyard, V.L. & Garnhart, L. (2014) *To act or not to act, that is the question? Barriers and facilitators of bystander intervention*, *Journal of Interpersonal Violence*, 29(3), ss. 476–496. doi:[10.1177/0886260513505210](https://doi.org/10.1177/0886260513505210).

Brandstätter, V. & Jonas, K.J. (2012) *Moral courage training programs as a means of overcoming societal crises*, in Jonas, K.J. & Morton, T.A. (red) *Restoring civil societies: The psychology of intervention and engagement following crisis*. Wiley Blackwell (Social issues and interventions), ss. 265–283. doi:[10.1002/9781118347683.ch16](https://doi.org/10.1002/9781118347683.ch16).

Brown, A., Banyard, V.L. & Moynihan, M.M. (2014) *College students as helpful bystanders against sexual violence: Gender, race, and year in college moderate the impact of perceived peer norms*, *Psychology of Women Quarterly*, 38(3), ss. 350–362. doi:[10.1177/0361684314526855](https://doi.org/10.1177/0361684314526855).

Chekroun, P. & Brauer, M. (2002) *The bystander effect and social control behavior: The effect of the presence of others on people’s reactions to norm violations*, *European Journal of Social Psychology*, 32(6), ss. 853–867. doi:[10.1002/ejsp.126](https://doi.org/10.1002/ejsp.126).

Cismaru, M., Jensen, G., & Lavack A.M (2010). *If the noise coming from next door were loud music, you’d do something about it: Mass media campaigns encouraging bystander*

intervention to stop partner violence. Journal of Advertising 39, no. 4: ss. 69–82. doi:
[10.2753/JOA0091-3367390405](https://doi.org/10.2753/JOA0091-3367390405).

Coker, A.L., Cook-Craig, P.G., Williams, C.M., Clear, E.R., Garcia, L.S., Hegge, L.M. & Fisher, B.S. (2011) *'Evaluation of green dot: An active bystander intervention to reduce sexual violence on college campuses'*, Violence Against Women, 17(6), ss. 777–796. doi:[10.1177/1077801211410264](https://doi.org/10.1177/1077801211410264).

DeGue, S., Holt, M.K., Massetti, G.M., Matjasko, J.L., Tharp, A.T., & Valle, L.A. (2012). *Looking ahead toward community-level strategies to prevent sexual violence*. Journal of Women's Health, 21(1), ss. 1–3. doi: [10.1089/jwh.2011.3263](https://doi.org/10.1089/jwh.2011.3263)

Devries, K.M., Mak, J.Y.T., García-Moreno, C., Petzold, M., Child, J.C., Falder, G., Lim, S., Bacchus, L.J., Engell, R.E., Rosenfeld, L., Pallitto, C., Vos, T., Abrahams, N. & Watts, C.H. (2013) *'The Global Prevalence of Intimate Partner Violence Against Women'*, Science, 340(6140), ss. 1527–1528. doi:[10.1126/science.1240937](https://doi.org/10.1126/science.1240937).

Felson, M. & Cohen, E.L. (1979) *Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach*. American Sociological Review, 44(4), ss. 588-608. doi:[10.2307/2094589](https://doi.org/10.2307/2094589).

Frye, V., Paul, M., Todd, M-J., Lewis, V. & Cupid, M. (2012) *'Informal Social Control of Intimate Partner Violence against Women: Results from a Concept Mapping Study of Urban Neighborhoods'*, Journal of Community Psychology, 40(7), ss. 828–844. doi: [10.1002/jcop.21493](https://doi.org/10.1002/jcop.21493)

Greitemeyer, T., Fischer, P., Kastenmüller, A. & Frey, D. (2006) *'Civil courage and helping behaviour: Differences and similarities'*, European Psychologist, 11, ss. 90–98. doi: [10.1027/1016-9040.11.2.90](https://doi.org/10.1027/1016-9040.11.2.90)

Greitemeyer, T., Osswald, S., Fischer, P. & Frey, D. (2007) *'Civil courage: Implicit theories, related concepts, and measurement'*, Journal of Positive Psychology, 2(2), ss. 115–119. doi: [10.1080/17439760701228789](https://doi.org/10.1080/17439760701228789)

Kim, E. & Muralidharan, S. (2020) *'The Role of Empathy and Efficacy In Public Service Announcements: Using Narratives to Induce Bystander Intervention in Domestic Violence'*, Journal of Advertising Research, 60(4), ss. 452–466. doi:[10.2501/JAR-2019-039](https://doi.org/10.2501/JAR-2019-039).

Kiss, L., Schraiber, L., Hossain, M., Watts, C. & Zimmerman, C. (2015) *'The Link Between Community-Based Violence and Intimate Partner Violence: the Effect of Crime and Male*

Aggression on Intimate Partner Violence Against Women, *Prevention Science*, 16(6), ss. 881–889. doi:[10.1007/s11121-015-0567-6](https://doi.org/10.1007/s11121-015-0567-6).

Lemay, E.P., O'Brien, K.M., Kearney, M.S., Sauber, E.W. & Venaglia, R.B. (2019) *'Using conformity to enhance willingness to intervene in dating violence: A theory of planned behavior analysis'*, *Psychology of Violence*, 9(4), ss. 400–409. doi:[10.1037/vio0000114](https://doi.org/10.1037/vio0000114).

Lewis, M.J., West, B., Bautista, L., Greenberg, A.M. & Done-Perez, I. (2005) *'Perceptions of Service Providers and Community Members on Intimate Partner Violence Within a Latino Community'*, *Health Education & Behavior*, 32(1), ss. 69–83. doi:
[10.1177/1090198104269510](https://doi.org/10.1177/1090198104269510)

McDonald, R.I. & Crandall, C.S. (2015). *Social norms and social influence*. *Current Opinion in Behavioral Sciences*. 3. ss.147-151. doi:[10.1016/j.cobeha.2015.04.006](https://doi.org/10.1016/j.cobeha.2015.04.006).

McDonnell, KA., Burke, JG., Gielen, AC., O'Campo, P. & Weidl, M. (2011) *'Women's perceptions of their community's social norms towards assisting women who have experienced intimate partner violence'*, *Journal of Urban Health*, 88(2), ss. 240–253. doi:[10.1007/s11524-011-9546-9](https://doi.org/10.1007/s11524-011-9546-9).

McMahon, S. & Banyard, V.L. (2012) *'When Can I help? A Conceptual Framework for the Prevention of Sexual Violence Through Bystander Intervention'*, *Trauma, Violence & Abuse*, 13(1), ss. 3–14. doi: [10.1177/1524838011426015](https://doi.org/10.1177/1524838011426015)

Muralidharan, S. & Kim, E. (2019) *"I owe my life to the kind individual who called the helpline": exploring the interplay of self-views and social distance in narrative advertising on domestic violence prevention in India and the United States*', *International Journal of Advertising*, 38(5), ss. 704–730. doi:[10.1080/02650487.2018.1556194](https://doi.org/10.1080/02650487.2018.1556194).

Nardi-Rodríguez, A. & Paredes-López, N. (2021) *'How Can We Increase Neighbors' Intention to Report Intimate Partner Violence Against Women During the Pandemic?'*, *Violence Against Women*, ss. 1-21. doi:[10.1177/10778012211034203](https://doi.org/10.1177/10778012211034203).

Neighbors, C., Walker, D.D., Mbilinyi, L.F., O'Rourke, A., Zegree, J., Roffman, R.A. & Edleson, J.L. (2010) *'Normative misperceptions of abuse among perpetrators of intimate partner violence'*, *Violence Against Women*, 16(4), ss. 370–386. doi:[10.1177/1077801210363608](https://doi.org/10.1177/1077801210363608).

Nicksa, S.C. (2014) *'Bystander's willingness to report theft, physical assault, and sexual assault: The impact of gender, anonymity, and relationship with the offender'*, Journal of Interpersonal Violence, 29(2), ss. 217–236. doi:[10.1177/0886260513505146](https://doi.org/10.1177/0886260513505146).

Osswald, S., Frey, D. & Streicher, B. (2012) *'Moral Courage'*, Justice and Conflicts, ss. 391–405. doi:[10.1007/978-3-642-19035-3_24](https://doi.org/10.1007/978-3-642-19035-3_24).

Potter, S.J., Moynihan, M.M., Stapleton, J.G. & Baynard, V.L. (2009) *'Empowering bystanders to prevent campus violence against women: A preliminary evaluation of a poster campaign'*, Violence Against Women, 15(1), ss. 106–121. doi:[10.1177/1077801208327482](https://doi.org/10.1177/1077801208327482).

Potter, S.J., Moynihan, M.M. & Stapleton, J.G. (2011) *'Using social self-identification in social marketing materials aimed at reducing violence against women on campus'*, Journal of Interpersonal Violence, 26(5), ss. 971–990. doi:[10.1177/0886260510365870](https://doi.org/10.1177/0886260510365870).

Rimal, R.N. & Lapinski, M.K (2015) *A re-explication of social norms, ten years later*. Communication Theory, 25, ss. 393-409. doi:[10.1111/comt.12080](https://doi.org/10.1111/comt.12080).

Salazar, L.F, Baker, C.K., Price, A.W. & Carlin, K. (2003) *'Moving beyond the individual: Examining the effects of domestic violence policies on social norms'*, American Journal of Community Psychology, 32(3–4), ss. 253–264. doi:[10.1023/B:AJCP.00000004746.31861.e7](https://doi.org/10.1023/B:AJCP.00000004746.31861.e7).

Sampson, R.J., Raudenbush, S.W., & Earls, F. (1997) *Neighborhoods and Violent Crime: A Multilevel Study of Collective Efficacy*. Science, 227(5328), ss. 918-924. doi:[10.1126/science.277.5328.918](https://doi.org/10.1126/science.277.5328.918).

8.3 Myndighetsföreskrifter

Handlingspliktsutredningen (2011) *Allmän skyldighet att hjälpa nödställda?* (SOU 2011:16). Stockholm: Justitiedepartementet.

Proposition 2014/15:77. *Genomförande av brottsofferdirektivet*. Stockholm: Justitiedepartementet.

Regeringen (2016) *En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*. Skr. 2016/17:10.

Regeringen (2021) *Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021-2023*. Bilaga till protokoll 2021-12-22 nr. 1:7. Stockholm: Arbetsmarknadsutskottet.

SOSFS 2014:4. *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*. Socialstyrelsens författarsamling.

SFS 1962:700. *Lag (1962:700) om försök, förberedelse, stämpling och medverkan till brott*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 2001:453. *Lag (2001:453) om socialtjänstens mål*. Stockholm: Socialdepartementet.

SFS 2009:400. *Offentlighets- och sekretesslag*. Stockholm: Justitiedepartementet.

8.4 Rapporter

Johnsson-Latham, G. (2006) *Patriarkalt våld som hot mot mänsklig säkerhet - en kartläggning av åtgärder mot patriarkalt våld och förtryck, särskilt i hederns namn, mot kvinnor och homo- och bisexuella samt transpersoner*. Stockholm: Regeringskansliet.

Jonsson, A. (2018) *Huskurage: Ett förebyggande projekt mot våld i nära relationer i Nacka lokalpolisområde*. FoU Södertörns skriftserie nr 162/18.

Skoog Waller, S., Li Kusterer, H., Halin N. & Trygged, S. (2022) *Utvärdering och följeforskning av Huskurage Gävle - en våldspreventiv insats för att motverka mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation*. Akademin för hälsa och arbetsliv, Högskolan i Gävle.

8.5 Elektroniska källor

Brottsförebyggande rådet (2022) *Våld i nära relationer*.

<https://bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html#Kartlaggning> [Hämtad: 2022-03-30]

Europarådet (2011) *Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i nära relation*. Europarådets föredragsserie nr. 210.

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680462544> [Hämtad 2022-04-23]

Förenta Nationerna (1948) *Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna*.

<https://fn.se/wp-content/uploads/2016/07/Allmanforklaringomdemanskligarattigheterna.pdf> [Hämtad 2022-04-22]

Nationellt centrum för kvinnofrid (2022) *Istanbulkonventionen*.

<https://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/mans-vald-mot-kvinnor-ett-globalt-perspektiv/istanbulkonventionen/> [Hämtad 2022-04-24]

Regeringen (2015). *Genomförande av brottsofferdirektivet*.

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2015/03/prop.-20141577/> [Hämtad 2022-04-25]

Bilaga 1: Informationsbrev

LUNDS
UNIVERSITET

Information om deltagande i intervjustudie gällande policyn Huskurance

Hej!

Vi heter Sandra Henriksson och Ellen Bengtsson och skriver vår kandidatuppsats i kriminologi denna termin, vid rättssociologiska institutionen vid Lunds universitet.

Huskurance är en policy som införts hos kommunala bostadsbolag och privata bostadsrättsföreningar med syftet att verka brottspreventivt. Detta då policyn handlar om att sprida information och kunskap om våld i nära relation och vad man som enskild individ eller tillsammans med andra kan göra om man misstänker att någon i huset är utsatt. Med vår rättssociologiska utgångspunkt är detta brottspreventiva arbete intressant att uppmärksamma, utifrån hur väl implementeringen fungerar och hur den uppfattas av de som berörs.

Medverka i studien

Vi har för avsikt att hålla en intervju med dig som har en relation till eller kunskap om policyn, där dina åsikter och uppfattningar är viktiga. Medverkandet beräknas ta 20-30 minuter och kan genomföras fysiskt eller digitalt via Zoom. Intervjun kommer spelas in av transkriberingssyfte där endast vi har tillgång till materialet. De uppgifter som lämnas under intervjun anonymiseras och när studien är klar förstörs inspelningen. Ditt medverkande är fullkomligt frivilligt och du har rätt att avbryta det närhelst du vill. Vi följer Vetenskapsrådets forskningsetiska principer.

När studien är färdigställd presenteras resultatet i en kandidatuppsats som publiceras i databasen Lund university publications, LUP student papers. Utöver det är det möjligt för oss att tillhandahålla en kopia av uppsatsen om så önskas.

Önskar du delta i studien gällande policyn Huskurance eller vill du få mer information? Välkommen att kontakta oss! Din uppfattning kan göra skillnad, i arbetet mot våld i nära relation.

Kontaktuppgifter

Sandra Henriksson

Mejl:

Telefonnummer:

Ellen Bengtsson

Mejl:

Telefonnummer:

Bilaga 2: Samtyckesformulär

Huskurage är en policy som införts hos kommunala bostadsbolag och privata bostadsrättsföreningar med syftet att verka brottspreventivt. Detta då policyn handlar om att sprida information och kunskap om våld i nära relation och vad man som enskild individ eller tillsammans med andra kan göra om man misstänker att någon i huset är utsatt. Med den rättssociologiska utgångspunkten i denna studie är detta brottspreventiva arbete intressant att uppmärksamma, hur implementeringen organiseras och hur den uppfattas av de som berörs.

Vi har för avsikt att hålla en intervju med dig som har en relation till eller kunskap om policyn, där dina åsikter och uppfattningar är viktiga. Medverkandet beräknas ta 20-30 minuter. Vi följer Vetenskapsrådets forskningsetiska principer.

Intervjun kommer spelas in med transkriberingssyfte där endast vi, Sandra Henriksson och Ellen Bengtsson, har tillgång till materialet. De uppgifter som lämnas under intervjun anonymiseras, alltså kommer uppgifterna du lämnar inte att kunna kopplas till dig. Materialet kommer finnas tillgängligt för examinator, då det kan vara av relevans för bedömningen av uppsatsen. När studien är klar och godkänd kommer inspelningen att förstöras.

Ditt medverkande är frivilligt och du har rätt att avbryta det närhelst du vill, utan att behöva motivera varför. Är det någon fråga du inte vill svara på så är även det helt okej.

När studien är färdigställd presenteras resultatet i en kandidatuppsats som publiceras i databasen Lund university publications, LUP student papers. Utöver det är det möjligt för oss att tillhandahålla en kopia av uppsatsen om så önskas.

Jag intygar härmed att jag har tagit del av informationen ovan.

Jag ger mitt samtycke till att delta i studien under förutsättningarna det är frivilligt och att jag när som helst kan avbryta min medverkan.

Namnsteckning _____

Namnförtydligande _____

Datum _____